

Poppakonsteja vai vakavasti otettavaa urheilua?

Naisjalkapalloilun mediakuva Helsingin Sanomissa 1970–1990-luvuilla

Annabella Nummelin

Pro gradu -tutkielma

Filosofian maisterin tutkinto, Suomen historia

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Huhtikuu 2022

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Filosofian maisteri, Suomen historia

Annabella Nummelin

Poppakonsteja vai vakavasti otettavaa urheilua? Naisjalkapalloilun mediakuva Helsingin sanomissa 1970–1990-luvuilla

Sivumäärät: 62 sivua, 1 liitesivu.

Tiivistelmä

Tutkielman aiheena on naisjalkapallon mediakuva *Helsingin Sanomissa* 1970–1990-luvuilla. Tutkimusaineistona on käytetty Helsingin Sanomien Aikakone-palvelusta hakusanoin haettuja sanomalehtiä. Tutkimuskysymyksenä on selvittää, minkälaista uutisointia naisjalkapallo ja naisjalkapalloilijat saivat osakseen *Helsingin Sanomissa* 1970–1990-luvuilla ja minkälaisen mediakuvan *Helsingin Sanomat* loivat naisjalkapallosta. Naisjalkapalloa on historiantutkimuksessa tutkittu hyvin vähän ja siten tutkimuksessa on selkeä aukko.

Tutkielma asemoituu ennen kaikkea Suomen urheiluhistorian ja naistutkimuksen kentälle. Sukupuoli on vaikuttanut erilaisiin normeihin urheilussa sekä yhteiskunnan asenteisiin ja ajatuksiin siitä, mikä on hyväksyttävää. Tutkielmassa hyödynnetään diskurssianalyysiä. Diskurssianalyysin kautta kohdistetaan tässä tutkimuksessa huomio sanomalehtien artikkeleihin sekä niissä käytettyyn kieleen. Tämän menetelmän avulla pyritään selvittämään, mitä lehtiartikkeleiden luoma mediakuva voi kertoa oman aikansa yhteiskunnasta ja sen näkökulmista ja asenteista naisjalkapalloilua kohtaan.

1970-luvun alussa naisjalkapallo oli lajina uusi ja se herätti siksi paljon mielenkiintoa, mikä näkyy 1970-luvun alkuvuosina uutisten määränä. Hohto kuitenkin katosi nopeasti eikä naisjalkapalloon panostettu riittävästi lajin kehityksen ja kasvun tukemiseksi. 1970-luvulla naisten pelaaminen otettiin huumorilla ja työttöly ja muu lajin vähättely näkyy uutisoinnissa. Tasa-arvokeskustelu kävi lajin ympärillä kiivaana 1970- ja 1980-luvuilla. 1980-luvulla aloitettu panostus nais- ja tyttöjalkapalloon alkoi näkyä 1990-luvulla, kun naisjalkapallosta alkoi nousta mediaan myös yksittäisiä naisurheilijoita ja naisten maajoukkue sai osakseen myös menestystä.

Naisjalkapallo siirtyi hetken trendistä lopulta hyväksyttäväksi ja suosituksi urheilulajiksi 1970-luvulta 1990-luvulle tultaessa. Lajille ja pelaajille naureskelusta siirryttiin ”oikeaan urheiluun”, jossa yksittäiset naispelaajat pystyivät nousemaan mediassa sankarihahmoiksi ja esikuviksi. Naisjalkapalloon liittyvän keskustelun ja *Helsingin Sanomien* artikkelien voi nähdä osana laajempaa yhteiskunnallista tasa-arvokeskustelua, jota on käyty läpi vuosikymmenien. Naisjalkapallo toimi osaltaan keskustelun herättäjänä ja avaajana miehisenä pidetyillä alueilla.

Avainsanat: mediatutkimus, naisjalkapallo, naistutkimus, naisurheilu, urheiluhistoria, urheilujournalismi

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
1.1	Tutkimusaihe, -kysymys ja rajaus	4
1.2	Naisurheilun kehitys Suomessa	7
1.3	Aikaisempi tutkimus	8
1.4	Naistutkimus	11
1.5	Tutkimusmetodina diskurssianalyysi	13
1.6	Aineistona <i>Helsingin Sanomat</i>	17
2	Naisjalkapalloilun kehityskulun vuoristorataa	21
2.1	Naisjalkapalloilun lähtökohdat	21
2.2	Naisjalkapallon uusi tuleminen 1970-luvulla	24
2.2.1	Mimmiliigan alkuhuuma	26
2.2.2	Toiminnan vakiintumisen ja menestyksen haasteet	33
3	Kohti uutta nousukautta	37
3.1	Toiminta kasvaa ja kehittyy 1980-luvulla	37
3.1.1	Miesten suoritukset naisten mittapuuna	38
3.1.2	Tasa-arvokeskustelu kiihtyy	40
3.2	Naisjalkapallon nousu 1990-luvulla	48
3.3	Kehityskulku jatkuu	53
4	Tasa-arvokeskustelu ja lajin asema naisjalkapalloilun uutisoinnin keskiössä	56
	Lähteet	59
	Liitteet	63

1 Johdanto

1.1 Tutkimusaihe, -kysymys ja rajaus

Jalkapallo naisten lajina täytti 50 vuotta Suomessa vuonna 2021. Jalkapallo on noussut näiden vuosien aikana Suomen suosituimmaksi joukkuelajiksi tytöille ja naisille yli 35 000 harrastajallaan. Naisten A-maajoukkue myös edustaa Suomea kesällä 2022 neljättä kertaa EM-lopputurnauksessa. Juhlavuonna Palloliitto on nostanut esiin, että kaikilla on jalkapallon parissa samat mahdollisuudet harrastaa ja tavoitella unelmiaan.¹ Palloliitto mainostaakin: ”Enää ei tarvitse kiivetä aitojen yli pelaamaan. Peli on avattu kaikille.”² Lajin kasvu on ollut huimaa, mutta suuria askelia eteenpäin on otettu vasta aivan viime vuosina. Esimerkiksi naisten ja miesten maajoukkueiden pelaajien pelaajasopimuksista tehtiin samansisältöisiä vuonna 2019, ja päätöstä pidettiin historiallisena. Korvausmäärät ovat nyt siis samansuuruisia. Vuonna 2020 naisten pääsarja ”Naisten liiga” muuttui ”Kansalliseksi liigaksi”, mikä oli kannanotto palloliitolta lajin tasa-arvon edistämiseksi. Tällä haluttiin osoittaa, että kyseessä on pääsarja ja lajin korkein taso Suomessa aivan kuten miesten vastaava ”Veikkausliiga”. Kehityskulku näihin muutoksiin on kuitenkin kestänyt Suomessa 50 vuotta, ja tarkemmin naisjalkapallon historiaan tutustuttaessa voidaan sanoa sen taipaleen kestäneen kansainvälisesti jo yli 100 vuotta.

Naisurheilu ylipäänsä sai osakseen 1900-luvun kuluessa monenlaisia reaktioita. Esimerkiksi 1920-luvulla ”hikinen, vankkarakenteinen, lihaksikas nainen oli kauhistus, ja hänen sopivuuttaan kotiäidiksi ja aviopuolisoksi epäiltiin”.³ Ajatus siitä, mikä oli sopivaa ja ihanteellista käyttäytymistä tietylle sukupuolelle ohjasi jo lapsena tyttöjä ja poikia eri lajien piiriin. Esimerkiksi ”miesmäisille tytöille” voitiin suositella 1900-luvun alkupuolella voimistelua ja sama ajatus toteutui myös päinvastoin poikien kohdalla, jolloin saatiin rajumman urheilun avulla pestyä pois heidän naismaisuuttaan.⁴ Ainakin vielä ennen 2000-lukua ajateltiin, että kun nainen harrastaa maskuliinisena pidettyä urheilulajia, hän aiheuttaa tietyn ristiriidan siihen, mitä yhteiskunnassa ajatellaan olevan hyväksyttävää.⁵ Yhteiskunnassamme on edelleen tietynlaisia ajatusmalleja siitä, mikä urheilulaji ”kuuluu” millekin sukupuolelle. Stereotyyppisesti voidaan ajatella, että voimaa, nopeutta ja rajuja otteita vaativia lajeja, kuten jääkiekkoa ja painia, harrastavat pojat ja miehet.

---

¹ Jalkapallon naisten juhluvuosi huipentuu – sekä Cup-finaali että Helmarien MM-karsintaottelu nähdään Olympiastadionilla, Palloliitto. <https://www.palloliitto.fi/jalkapallouutiset/jalkapallon-naisten-juhluvuosi-huipentuu-seka-cup-finaali-etta-helmarien-mm> .

² Suomen naisten maajoukkueen mainoskampanja. Liite 1.

³ Hakulinen 1996, 11.

⁴ Laine 1992, 211.

⁵ Hakulinen 1996, 11.

Estetiikkaa, kauneutta ja siroutta vaativat lajit, kuten taitoluistelua ja voimistelu, ovat tytöille ja naisille. Vaikka tiedostamme nykypäivänä, että näitä lajeja voi harrastaa kuka tahansa ja sukupuoleen perustuvat jaot eivät ole enää välttämättä ollenkaan tätä päivää, tietynlaiset vanhat ajatusmallit eivät ole vielä kokonaan poistuneet. Perinteisen kauneuskäsityksen mukaan on ajateltu, että naisen pitäisi olla siro, suloinen, pehmeä ja herkkä, kun taas urheilu vie naisilta nämä ominaisuudet eivätkä he täten sovi esimerkiksi kotiäidiksi tai vaimoiksi.⁶ Urheilevaan, jalkapalloa pelaavaan naiseen eivät nämä luonnehdinnat vaikuttaneet sopineen, sillä maskuliinisena pidetty kontaktilaji ei ole pehmeää eikä herkkää.

Tässä tutkielmassa käsitellään suomalaisen naisjalkapalloilun historiaa mediakuvan kautta. Koska media kuvaa hyvin yhteiskunnan ajatusmaailmaa ja asenteita ja paljastaa esimerkiksi normaalin ja epänormaalin välisiä rajoja, Suomen yhden suosituimman ja näkyvimmän median eli *Helsingin Sanomien* tutkiminen antaa hyvän kuvan siitä, mitä Suomessa on urheilevista naisista ajateltu. *Helsingin Sanomat* on vain yksi lukuisista suomalaisista medioista, mutta lehden levikin huomioiden se heijastaa hyvin koko suomalaista yhteiskuntaa. Lehti on sisällöltään asiallinen ja tarjoaa luotettavamman kuvan kuin esimerkiksi iltapäivälehtien käyttö. Myöskään pro gradu -tutkielman kokoisessa työssä ei useamman aineiston hyödyntäminen ja käsittely olisi onnistunut. Tutkimuksen tutkimuskysymyksenä on: millaista uutisointia naisjalkapallo ja naisjalkapalloilijat saivat osakseen *Helsingin Sanomissa* 1970–1990-luvuilla ja minkälaisen mediakuvan *Helsingin Sanomat* luovat naisjalkapallosta. Näiden kysymysten avulla pyrin selvittämään naisjalkapalloon kohdistuneita asenteita ja median luomaa kuvaa. Näihin tutkimuskysymyksiin pyrin vastaamaan hyödyntäen diskurssianalyysiä, sillä sen avulla voimme kohdistaa huomion käytettyyn kieleen.

Tutkimuksen ajallinen rajaus on ajoitettu vuosien 1970- ja 1999 välille. Suomalainen naisjalkapalloilu sai alkunsa 1960-luvulla ja kilpailutoiminta käynnistyi vuonna 1971. 1900-luvun viimeiset vuosikymmenet asettuvat paitsi naisjalkapalloilussa myös laajemmin yhteiskunnassa muutosten aikaan, jolloin vapaa-aika lisääntyi, yhteiskunnan normit muuttuivat ja naisten tasa-arvovaatimukset saivat tuulta alleen. Tutkimusta tehdessä tiedostan omat ennakkokäsitykseni ja lähtökohtani tutkimuksen aiheesta. Sukupuolten tasa-arvo on lisääntynyt valtavasti nykypäivään tultaessa, ja sekä naisurheilu, että naisjalkapalloilu ovat nostaneet niin mediassa kuin koko yhteiskunnassakin asemaansa paljon korkeammalle kuin tutkimuksen kohteena olevina vuosikymmeninä. Tarkoituksena ei ole nostaa esille, kuinka naiset ovat olleet epätasa-arvoisessa

---

⁶ Hakulinen 1996, 11.

asemassa ja kohdanneet paljon ennakkoluuloja, vaan tarkastella mahdollisimman objektiivisesti median sisältöjä ja sen luomaa kuvaa.

Tämä tutkimus on ennen kaikkea Suomen urheiluhistorian tutkimusta. Tutkimuksen taustoittamiseksi tarkastellaan myös laajempaa kehitystä muualla maailmassa. Urheiluhistorian lisäksi tutkimus pureutuu vahvasti naisnäkökulmaan ja aiempaa naistutkimusta on hyödynnetty paljon tutkimuksen lähtökohdissa. Tutkimusta on rajattu urheiluhistoriasta vielä lajispesifimmäksi ja tutkielma tarkastelee jalkapallon ja vielä tarkemmin naisjalkapallon historiaa ja kehitystä. Tutkimuksen taustoissa mennään yli sadan vuoden päähän, mutta tutkimus keskittyy silti historiaan 1970-luvulta 1990-luvun loppuun ja tuo esiin välillä myös 2000-luvun alkua. Näin tutkimusta voi sanoa myös osaltaan lähihistoriaksi. Naisjalkapallo ja naisjalkapalloilijat ovat olleet määrällisesti myös melko pieni ja rajattu ihmisryhmä, vaikka samantapainen kehitys koskee monia muitakin naisurheilun lajeja. Naisurheilua sekä varsinkin naisjalkapallon tutkimusta voi näin osaltaan pitää myös mikrohistorian tutkimuksena, sillä se keskittyy tiettyyn rajattuun ryhmään eli jalkapalloa pelanneisiin naisiin. Tutkimuksen aineisto on sanomalehtiaineistoa ja aineiston tarkastelun päämääränä on mediakuvan tarkastelu, joten tutkimus on myös mediatutkimusta.

Käytetyillä käsitteillä ja sanoilla on paljon valtaa, kuten tulemme huomaamaan diskurssianalyysistä puhuttaessa. Tutkimuksessa olen käyttänyt tiettyjä käsitteitä tarkentaakseni, mistä puhutaan. Käytän käsitteenä paljon termejä ”naisjalkapallo” sekä välillä myös lisäksi termiä ”tyttöjalkapallo”. Tämä johtuu siitä, että termillä ”jalkapallo” tarkoitetaan yleisesti koko jalkapalloa pelinä, mikä luo ehkä tiedostamattakin mielikuvaa ”miesjalkapallosta”. Käsitteitä ”miesjalkapallo” tai ”poikajalkapallo” ei ole käytössä samaan tapaan kuin vastaavat termit nais- ja tyttöjalkapallosta. Tämä on huomionarvoinen seikka, sillä se osaltaan kertoo myös siitä, kuinka naissukupuolen urheilu tarvitsee erillisen ja tarkentavan etuliitteen, ja siksi myös esimerkiksi ”Naisten liiga” vaihdettiin ”Kansalliseen Liigaan”. Sama koskee käyttämäni termiä ”naisurheilu”, jolla täsmennetään tai jopa erotellaan naissukupuolen harrastama urheilu miesten urheilusta, jossa ei käytetä sukupuoleen viittaavaa etuliitettä. Osaltaan tämä käsitteiden haaste on ollut mukana myös aineistoa käsitellessä, sillä aineiston käsittelyn mielekkyyden vuoksi tuhansien lehtien joukosta olen käyttänyt sähköisessä järjestelmässä hakusanoja materiaalin rajaamiseksi ja löytämiseksi. Hausssa olen käyttänyt esimerkiksi käsitteitä ”naisjalkapallo”, ”naisten jalkapallomaajoukkue”, ”naisten jalkapallo” ja ”mimmiliiga”, sillä pelkällä ”jalkapallo” hakusanalla kohtaa aivan liikaa materiaalia, ja joista vain murto-osa käsittelee tutkimukselle tarkoituksenmukaista aineistoa. *Helsingin Sanomien* lisäksi tutkimuksessa on hyödynnetty aineistona Suomen Palloliiton pöytäkirjoja, toimintakertomuksia ja muistioita vuosien 1971 ja 2005 väliltä. Nämä aineistot antavat luotettavaa tietoa Suomen

Palloliiton toiminnasta ja suomalaisen jalkapalloilun historiasta ja kehityksestä suoraan tutkimuksen vuosikymmeniltä.

1.2 Naisurheilun kehitys Suomessa

Tavalliselle suomalaiselle kansalle ”liikunta” ja ”urheilu” edusti vielä tuntematonta 1800-luvun puolessa välissä. Oli vain juoksua, kävelyä, ratsastusta, hiihtoa ja erilaisia pelejä. Kansan fyysisestä kunnosta kuitenkin huolestuttiin, kun vuoden 1878 asevelvollisuuslain perusteella Suomelle tuli koota armeijaa. Noin puolet arvioitiin palvelukseen kelpaamattomiksi, ja alettiinkin valistaa kansaa voimistelusta ja urheilusta. Kilpaurheiluksi liikkuminen ja herrasmiesmäiset koitokset muuttuivat 1900-luvun alussa. Poikien urheilukasvatusta pidettiin myös tärkeänä varsinkin sotien välisenä aikana.⁷

Naisurheilu on käynnistynyt Suomessa naisvoimistelun kautta. Naisvoimistelu ei käyttänyt samoja resursseja kuin miesten urheilu, joten naisvoimistelun kautta saatiin oma toiminta-ala naisten liikkumiselle. Naiset kilpailivatkin 1900-luvun alussa hiihdossa, uinnissa, yleisurheilussa ja jääpallossa, mutta sisällissota katkaisi kehityksen. Urheilu, kuten myös kansa, jakautui kahtia ja punaiset naiset erotettiin miehiensä tapaan urheiluseuroista. Työväen urheiluliitossa oli naisurheilu hyväksyttävämpää kuin Suomen Valtakunnan Urheiluliiton piirissä. Esimerkiksi yleisurheilun piirissä jotkut ajattelivat, että nainen ei kuulunut radalle, ja että hikoilevat naiset menettivät herttaisuutensa.⁸ Näin ajatteli esimerkiksi olympiaurheilija ja urheiluvaikuttaja, vuonna 1888 syntynyt Lauri ”Tahko” Pihkala aikanaan. Hän on myös todennut, että ”naisten yleisurheilu on paikallaan vain ylikansoitetuissa maissa, joissa sen avulla saataisiin kätevästi rajoitettua syntyvyyttä”⁹ ja ”voihan sitä naisten urheilusuorituksia katsellessa tuntea ylpeyttä siitä, että on sentään mies!”¹⁰ Naisille suositeltiin voimistelua ja reippailua.

Suomen urheiluhistoriassa on monia naisia, jotka ovat olleet omanlaisia edelläkävijöitä naisurheilun saralla. Esimerkiksi Arto Terosen ja Jouko Vuolleen teoksessa *Vastatuulesta myötämäkeen. Naiset Suomalaisessa urheilussa* mainitaan Sylvi Saimo ja hänen ”äijäosaamisensa”. Hän rikkoi perinteitä ja normeja esimerkiksi ilmestymällä ensimmäisenä naisedustajana housupuvussa eduskuntaan, vaikka eduskunnan puhemiehistö määräsi ”hamepakon”. Siiri ”äitee” Rantanen sai lisänimensä

⁷ Laine 1992, 134–157.

⁸ Teronen ja Vuolle 2018, 65.

⁹ Teronen ja Vuolle 2018, 70.

¹⁰ Teronen ja Vuolle 2018, 70.

siitä, että hän on uskaltanut puhua muiden puolesta ”herroille” ja vaatinut ”edes siedettävää kohtelua 1950-luvun naishiihtäjille”.¹¹ Hän myös oli saanut jo kaksi poikaa ennen kuin alkoi menestyä, mikä oli aikanaan erikoista. Synnyttäneen, jo ”tarkoituksensa täyttäneen” naisen ei uskottu pystyvän enää vastaaviin suorituksiin. Myös Marja-Liisa Kirvesniemen kokemukset menestymisen varjopuolesta kertovat omaa tarinaansa naisurheilun historiasta. Hiihtäjä ja kolminkertainen olympiavoittaja joutui sukupuolitestoihin, sillä hänen loistavaa urheilusuoritustaan epäiltiin. Hänen tuli riisua housunsa, minkä jälkeen miesgynekologit etsivät miehen sukupuolielimiä niitä löytämättä. ”Se oli niin törkeä loukkaus naiseutta ja äitiyttä kohtaan. Minua haluttiin vähätellä sekä naisena että äitinä”, hän muisteli.¹² Vuonna 1973 valittiin myös ensimmäisen kerran nainen, Mona-Lisa Pursiainen, vuoden urheilijaksi.

Miehiä on pitkään pidetty luonnollisesti liikkujina ja urheilijoina, ja miesruumista paljon soveltuvampana liikkumiseen ja fyysiseen työhön. Esimerkiksi termi ”urheilu” on kehitetty sanoista ”urho” ja ”urheus” ja nämäkin termit viittaavat miehisyyteen.¹³ Naisurheilu nähtiinkin pitkään 1900-luvulla epänaissillesana ja epäesteettisenä.¹⁴ Ulkoilmassa tapahtuva kohtuullinen liikunta on nähty yleensä terveellisenä ja hyväksyttävänä, mutta kilpaileminen ei ollut naisille usein soveliasta yhteiskunnan normien mukaan. Naisille alettiin kuitenkin pikkuhiljaa järjestää kilpailuja eri lajeissa. Esimerkiksi hiihtoa pidettiin yleensä alusta lähtien naisille sopivana liikuntana, kunhan se ei ollut kilpahiihtoa. Naisurheilun hyväksyttävyyys on kulkenut yhdessä vallitsevan naisnormin kanssa. Esimerkiksi naisten astuminen miehelle kilpaurheilun alueelle on muuttanut myös yleisiä naisnormeja. Yhteiskunnan teollistuessa 1900-luvun alussa avuttoman ja heikon naisen tilalle syntyi uudenlainen naisihanne, joka oli moderni, tasa-arvoon pyrkivä rohkea nainen, joka uskalsi urheilun avulla pyrkiä sukupuolten väliseen tasa-arvoon.¹⁵

1.3 Aikaisempi tutkimus

Naisurheilun tutkimus on osa laajempaa kiinnostusta naistutkimukseen, joka on lisääntynyt aina 1970-luvulta eteenpäin. Naisurheilun, kuten naisten historian tutkimus ylipäänsä on kuitenkin vain pieni osa koko urheiluhistorian tutkimusta, jossa usein tutkimuksen kohteena ovat olleet suuret miespuoliset sankarit. Kansainvälisesti naisten asemaa urheilumaailmassa on tutkittu enemmän kuin Suomessa ja esimerkiksi Yhdysvaltalainen Susan K. Cahn on tutkimuksessaan *Coming On Strong*.

---

¹¹ Teronen ja Vuolle 2018, 136.

¹² Teronen ja Vuolle 2018, 166.

¹³ Pirinen 2006, 16.

¹⁴ Laine 2000, 97.

¹⁵ Kaivossari 2017, Hakulinen 1996.

Gender and Sexuality in Twentieth-Century Women's Sport käsitellyt naisurheilun historiaa. Myös Jennifer Hargreaves on tutkinut naisurheilua laajasti eri näkökulmien kautta teoksessa *Sporting Females. Critical issues in the history and sociology of women's sports*. Naisurheilun, ja erityisesti naisjalkapalloilun tutkimukselle on kuitenkin selvä tutkimusaukkonsa, sillä vaikka feministinen urheilututkimus alkoi Suomessa 1980-luvulla, tutkimus on ollut melko vähäistä ja aiheesta on tehty lähinnä pro gradu -tutkielmia.¹⁶

Tämän tutkielman tutkimusaihe on melko rajattu, eikä juuri tästä tutkimusaiheesta ole tehty juurikaan tutkimusta, vaikka naisjalkapalloa onkin käsitelty hieman aiemmassa tutkimuksessa. Huomionarvoista on myös se, ettei monikaan tutkimus ole tehty historian oppiaineeseen, vaan esimerkiksi liikuntapedagogiikkaan, sukupuolentutkimukseen tai mediatutkimukseen. Urheilun, naisurheilun ja naisjalkapalloilun historiasta löytyy muutamia tutkimuksia, joita olen käyttänyt tutkimuksen tukena. Pro gradu tutkimusten hyödyntämisessä pohjatutkimuksessa on omat haasteensa ja ongelmansa, sillä ne eivät ole laajoja vertaisarvioituja tutkimuksia. Tästä huolimatta työssä on käytetty osaksi muun tutkimuksen puutteen ja tutkimusaukon vuoksi myös maisterintutkielmia, sekä osaksi samaa tutkimuskirjallisuutta kuin näissä aiemmissä tutkielmissa. Nämä aiemmat tutkimukset ovat toimineet lähinnä hyvänä pohjana löytää aiheeseen liittyvää kirjallisuutta. Useiden eri alojen maisterintutkielmien hyödyntäminen on tuonut myös poikkitieteellistä näkökulmaa, joka on hyödyksi tämän tutkimuksen kaltaisessa montaa eri tutkimussuuntausta ja alaa hyödyntävässä tutkielmassa.

Suomalaisten naisten urheiluhistoriasta on tehty vain muutamia yleisteoksia, kuten vuoden 1992 Liikuntatieteellisen seuran julkiasu *Suomi uskoi urheiluun ja Olympialaiset ja naisliikunta. Satavuotiaat*, joka on Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja vuodelta 1996. Nämä teokset ovat jo molemmat kohta yli 30 vuoden takaa ja siksi Arto Terosen ja Jouko Vuolleen vuoden 2018 *Vastatuulesta myötämäkeen. Naiset suomalaisessa urheilussa* on tervetullut lisä muuten niukahkoon naisurheilusta kertovaan tutkimukseen. Teronen ja Vuolle ovat myös tekemässä toista teosta, jonka lupailaan käsittelevän myös tarkemmin eri urheilulajeja, kuten jalkapalloa ja jääkiekkoa. Tätä teosta jäämme odottamaan vielä tämän tutkielman valmistuessa. Tämä osittain kertoo myös siitä, että aihe on kiinnostava ja niin sanotusti aallon harjalla, mutta tutkimusta ei ole vielä kovinkaan runsaasti.

---

¹⁶ Pirinen 2006, 16.

Erilaisia lajispesifejä tutkimuksia on tehty tämänkin tutkimuksen teemoista aikaisemmin, mutta jalkapallo on lajina jäänyt vähälle huomiolle. Jo tehtyjä tutkimuksia on tehty perinteisempien suomalaisten urheilulajien, kuten hiihdon ja yleisurheilun osalta tutkimuksissa ”*Lempeä Lydia*”- ”*Voimakas Björger*” *Naishiihtäjien representoinnin muutokset Urheilulehden teksteissä vuosina 1905–2010* Annu Kaivossaareltä vuodelta 2017, sekä *Kauneuden korostusta vai urheilun arvostusta? Tutkimus naisyleisurheilun uutisoinnista Helsingin Sanomissa vuosien 1983 ja 2005 MM-kilpailujen yhteydessä* Annu Mäkelältä vuodelta 2006. Nämä tutkimukset ovat toimineet esimerkkinä naisurheilun tutkimuksesta lehtien kautta. Nostan esiin myös yhden vuoden 2011 Suomen historiaan tehdyn pro gradu -tutkielman naisurheilun tutkimuksesta lehtien kautta. Tämä tutkielma on: *Ruumis objektina ja subjektina. Naisurheilijoiden valokuvat Suomen urheilulehdessä vuosina 1945–1969* Maria Rantalalta. Tämä tutkielma onkin ainut Suomen historiaan tehty pro gradu -tutkielma.

Lajispesifejä maisterintutkielmia juuri naisjalkapallosta löytyy muutamia. Tämän työn kannalta hedelmällisin tutkimus on ollut Hanna Vehviläisen pro gradu -tutkielma *Alussa oli mimmiliiga. Naisten jalkapalloilun muutos Suomessa vuosina 1971–2006* vuodelta 2008. Tutkielma on antanut apua hahmottamaan naisjalkapallon kehitystä Suomessa ja näin tarjonnut hyvän pohjan rakentaa historiallisen kehityskulun selvityksen päälle omaa tutkimusta, joka syventää ja luo uutta näkökulmaa historian faktojen päälle. Tämän tutkielman lisäksi jalkapalloa maisterintutkielmissaan ovat käsitelleet Annika Anttila ja Anni Frosti vuoden 2007 tutkimuksessaan *Naiset toteuttivat unelmansa- Tutkimus naisjalkapallon uutisoinnista Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa kesän 2005 EM-turnauksen yhteydessä*, sekä Minttu Paavola vuonna 2003 tehdyssä tutkielmassa *Korkokengillä vai Nappiksilla? Tutkimus naiseuden ja jalkapalloilun yhdistämisestä*. Nämä jalkapalloa käsittelevät tutkielmat ovat kaikki jo reilusti yli kymmenen vuotta vanhoja, joten uudelle tutkimukselle on tälläkin perusteella tarvetta.

Kuten edellä olevasta tutkimuskattauksesta voi huomata, tarjolla on lähinnä tämän tutkielman teemoista tehtyjä pro gradu -tutkielmia, joista vain yksi on tehty historian oppiaineeseen, sekä muutama yleisempi teos suomalaisen urheilun tai naisurheilun historiasta. Toisaalta monet tutkielmista käsittelevät jollain tavalla myös mediaa ja ovat tehty diskurssianalyysin keinoin, joten ne toimivat käyttökelpoisina oheistutkimuksina tähän työhön. Mediaurheilusta on kirjoittanut myös esimerkiksi Riitta Pirinen, joka on tutkinut paljon juuri naisurheilun yhteiskunnallista asemaa feminismiin ja sosiologian näkökulmasta. Pirisen väitöskirja *Urheileva nainen lehtiteksteissä* on mielenkiintoinen katsaus naisurheilijoiden medianäkyvyyteen ja marginaalistamiseen. Toinen varsinkin naisurheilun historiaa Suomessa tutkinut henkilö on Leena Laine, jonka tutkimuksia on

hyödynnetty myös tässä tutkielmassa. Edellä on esitelty kattavasti naisurheiluun ja naisjalkapalloon liittyvää, varsinkin suomalaista tutkimusta. Kuten tästä kattauksesta voi huomata, ei aihetta ole käsitelty vielä tähän mennessä kovinkaan laajasti ja kentällä riittää vielä paljon tutkittavaa. Käsittelen seuraavaksi erillisessä alaluvussa naistutkimusta ja tutkimuksen pohjalla vaikuttaneita teoksia tältä alalta.

1.4 Naistutkimus

Tutkielmani kuuluu vahvasti naistutkimuksen piiriin. Naisurheilua mediassa onkin tutkittu paljon juuri feminististen teorioiden näkökulmasta. Feminististä urheilututkimusta on tehty jo 1970-luvulta eteenpäin varsinkin Yhdysvalloissa ja Kanadassa ja Suomessa 1980-luvulta eteenpäin. Feministinen urheilututkimus tutkii naisia ja naisten asemaa urheilussa. Suomessa on lähinnä keskitytty urheilumedian tutkimukseen ja tätäkin tutkimusaihetta on eniten käsitelty eri tieteenalojen pro gradu -tutkielmissa. Näissä tutkimuksissa on käsitelty pääosaltaan uutisten sisältöä, mutta myös naisten saamaa palstatilaa ja näkyvyyttä on tutkittu. Kansainvälisesti näitä tutkimuksia on tehty enemmän.

Kielentutkimusta on tehty myös paljon feminismien näkökulmasta. Feminismillä ei ole yhtä selkeärajaista määritelmää, vaan feminismi voi olla monenlaista, mutta sitä yhdistää samankaltaiset huolenaiheet. Tällainen teema on esimerkiksi tasa-arvo. Deborah Cameron teoksessaan *Sukupuoli ja kieli. Feminismi ja kielentutkimus* nostaa esiin tasa-arvon edellyttävän jonkinlaista olemassa olevaa mittapuuta, jonka mukaisia ihmisten tulee olla: ”Tässä tapauksessa mittapuu on selvästikin mies...feministit vaativat paljon radikaalimpaa muutosta: sellaisen maailman luomista, jossa yhtä sukupuolta ei yksinään pidettäisi ihmisarvon mittana”¹⁷. Jo 1960- ja 1970-luvuilla feministit kantoivat huolta kielestä ja naisen representaatioista. Feminististen kielianalyysien perusta on jo kauan ollut ajatus siitä, että ”jos ihminen jatkuvasti alistetaan erilaisille stereotyyppioille ja vääristymille, hän alkaa vähitellen uskoa niihin ja pitää niitä selviönä”¹⁸. Tämän vuoksi mediatekstien tutkiminen naistutkimuksen näkökulmasta on erittäin mielenkiintoinen ja myös hedelmällinen aineisto. Varsinkin valtamedian tekstit otetaan usein totuutena ja mediakriittisyys ja medialukutaito on aiheita, jotka ovat nousseet vasta viime vuosina näkyvään asemaan ja nostettu esimerkiksi opetussuunnitelmiin.

Feministinen tutkimus kiinnittää huomiota tapaan, jolla sukupuolieroja kuvataan ja selitetään, eikä siihen, mitä sukupuolierot ovat. Feministisessä kielentutkimuksessa on tärkeää kiinnittää huomiota

---

¹⁷ Cameron 1996, 20.

¹⁸ Cameron 1996, 23.

siihen, miten kielelliset sukupuolierot heijastavat sukupuolien asemaa, rooleja ja luonnetta yhteiskunnassa. Sukupuolierojen tutkimuksen tuloksia on myös tärkeä kyseenalaistaa ja arvioida uudelleen, sillä myös sukupuolieroja tutkivalla tutkimuksella voi olla omat agendansa ja tarkoitusperänsä. Aikaisemmin sukupuolierojen tutkimuksella pyrittiin jopa vahvistamaan käsityksiä naisten alemmuudesta toteamalla esimerkiksi, että koska naisten aivojen ympärysmitta on pienempi, he ovat automaattisesti miehiä älyllisesti heikompia.¹⁹ Myös feministisen filosofian klassikkona pidetyn *Toinen sukupuoli* teoksen kirjailija Simone De Beauvoir on todennut, että jyrkästi kaksijakoinen sukupuolijärjestelmä on vääristynyt ja vailla todellisuuspohjaa. Nainen on poikkeama normista, joka on mies.²⁰ Sukupuoli voidaan nähdä yksilöiden vapautta ja inhimillistä kehitystä rajoittavana tekijänä ja se tuottaa hankaluuksia myös heteromiehille, joiden järjestelmäksi sukupuolijakoa on väitetty. Monet tuntevat joutuvansa rajoittamaan itseään sopiakseen normeihin ja ihanteisiin.²¹

Petri Sipilän ajatus teoksessa *Sukupuolitettu ihminen – kokonainen etiikka* on, että ”sukupuoli ei vain ole, ihminen tekee sen”.²² Näin voi myös ajatella, että sukupuolen asettamat rajatkaan eivät voi olla absoluuttisia, koska ne ovat sosiaalisesti tuotettuja oman aikansa yhteiskunnassa. Tämän voi havaita myös historiallisesti siinä, kuinka asenteet ja käsitykset esimerkiksi juuri urheiluvista naisista ovat muuttuneet ajansaatossa ja siitä on tullut uusi normaali. Vaikka feminiinisyys ja maskuliinisuus ovat eri aikakausina ja eri kulttuureissa olleet muutoksessa, sukupuolijako on ollut kuitenkin aina normi lähes kaikissa kulttuureissa. Länsimaissa oli 2000-luvun alkuun asti tapana jakaa henkilöt kahteen sukupuoliluokkaan.²³ Sukupuolieroja tuottavat prosessit ovat historiallisia, ja sen vuoksi sukupuolittunut ajattelu on kuulunut osaksi käsitystämme yhteiskunnasta. Järjestelmä omaksutaan helposti tiedostamatta, mutta muutos ja poikkeava sen sijaan pistää silmään.²⁴

Tämä tutkielma on tehty juuri naisten näkökulmasta. Pyrin kiinnittämään huomiota osaltani juuri siihen, miten sukupuoli on vaikuttanut *Helsingin Sanomien* lehtijuttujen kirjoittamiseen urheilussa ja miten se heijastaa naisten asemaa ja yhteiskunnan normeja. Sukupuoli ja ennen kaikkea naiseus ovat tässä työssä kantavat teemat, ja nämä käsitteet myös toistuvat tässä työssä. Puhuessani sukupuolesta tai sukupuolista, tarkoitan binääriseen sukupuolijärjestelmään sidottua mies-naisjakoa. Vaikka sukupuoli onkin moninainen ilmiö, joka ei ole jaettavissa kahteen toisilleen

---

¹⁹ Cameron 1996.

²⁰ Beauvoir 1949.

²¹ Sipilä 1998, 5–8.

²² Sipilä 1998, 7.

²³ Sipilä 1998, 32–48. Vilka 2010.

²⁴ Sipilä 1998, 52–53.

vastakkaiseen ja selvästi toisistaan erotettavaan sukupuoleen, on tässä työssä tarkoituksenmukaista ja selkeää puhua vain kahdesta sukupuolesta ja löytää myös mediateksteistä juuri näitä kahta sukupuolta erottavaa diskurssia. Urheilussa on myös historiassa totuttu siihen, että lajit jaetaan kahteen eri sarjaan sukupuolen perusteella, ja sukupuolen moninaisuuden ja transurheilijoiden asemaa on ryhdytty pohtimaan vasta viime vuosina. Näin ollen tällaiset urheilumaailman normit ovat osaltaan sulkeneet moninaisuuden myös ulos ja oletan myös, ettei se nouse tämän tutkimuksen aineistossa esiin. Tässä tutkimuksessa sukupuolesta puhuttaessa puhutaan oikeastaan siis oletetusta biologisesta sukupuolesta, jossa otetaan huomioon ihmisten genetiikka, anatomia ja hormonaalinen osa-alue. Sukupuoli on kuitenkin myös biologisen ominaisuuden lisäksi juridinen, sosiaalinen, sekä psyykkinen ja aistillinen kokemus. Sosiaalisessa sukupuolella otetaan huomioon esimerkiksi sukupuolen kokemukselliset, persoonalliset, sosiaaliset ja kulttuuriset ominaisuudet, sekä pukeutuminen ja eleet.²⁵

Tämä sukupuolen moninaisuus on tärkeä huomioida kuitenkin myös siksi, että historiassa ”miesmäisten” lajien naiset ovat saaneet osakseen monenlaista ihmetystä ja kohtelua, ja myös heidän sukupuolisuuttaan tai naiseuttaan on voitu kyseenalaistaa harrastuksen tai ulkonäön perusteella. Sukupuolentutkimuksen ja seksuaalisuuden tutkimuksen piirissä on jo pitkään kyseenalaistettu ajatus ”normaalista”. Esimerkiksi jo 1970-luvulla julkaistussa teoksessa *Poika ja tyttö – mies ja nainen. Sukupuolitetoutta nuorille* erotetaan, mikä on yleistä tai harvinaista ja mikä on normaalia ja epänormaalia. Teoksessa annetaan sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuuden ”normaaliin” esimerkin: Kiinassa on tapana syödä koiria, mutta länsimaissa tapaa pidetään kauhistuttavana. Toisaalta tiedetään myös monia ihmissyöjä heimoja, joissa ihmissyönti on ollut kaunis ja luonnollinen tapa.²⁶ Se, mikä on normaalia ja hyväksyttyä on siis vahvasti sidoksissa kulttuuriin ja yhteiskuntaan. Näin myös naisten urheiluharrastus tai varsinkin tietyt lajit on nähty omassa ajassaan ja kulttuurissaan kauhistuksena.

1.5 Tutkimusmetodina diskurssianalyysi

Diskurssianalyysia voidaan pitää väljänä teoreettisena viitekehyksenä eikä niinkään selvärajaisena tutkimusmenetelmänä. Tämän viitekehyksen avulla tutkittavana olevaa ilmiötä voidaan tarkastella erilaisista lähtökohdista ja näkökulmista käsin. Kielen käyttöä voidaan analysoida sekä todellisuuden kuvan tai todellisuuden rakentamisen näkökulmasta. Diskurssianalyysi analysoikin sitä, miten sosiaalista todellisuutta rakennetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä.

²⁵ Vilkkä 2010, 17.

²⁶ Claesson 1973, 125.

Diskurssianalyysi metodina tutkimustyössä vaatikin tiivistä ja tulkintoja tekevää työtä aineistoin parissa, sekä halua tunnistaa aineistostaan ihmettelyn aiheita. Sosiaalista todellisuutta katsotaan toisenlaisesta näkökulmasta, kuin mihin olemme ehkä tottuneet ja menetelmässä on tärkeää ymmärtää, kuinka kieltä käyttäessämme ”me toisin sanoen konstruoimme eli merkityksellistämme kohteet, joista puhumme tai kirjoitamme”.²⁷

Ranskalaista filosofia, Michel Foucault’a voidaan pitää yhtenä vaikutusvaltaisimmista diskurssintutkimuksen teoreetikoista. Varhaisimmat yritykset tarkastella kielenkäytön ja sosiaalisen vallan välistä suhdetta tehtiin 1970-luvun lopulla. Diskurssianalyttikko ei tavoittele universaalia faktaa, ja tutkimusprojekti on aina tietoisesti ”vajaa” ja keskeneräinen. Tavoitteena ei ole siis selittää kaikkea vaan kuvata, tulkita ja luoda käsitys siitä, miten ihmiset käyttävät kieltä.

Diskurssianalyysissä nähdään olevan myös haasteita, kuten diskurssien liiallinen yksinkertaistaminen, jossa ihmiseltä otetaan rooli käyttäytymisen ja toiminnan ohjauksesta pois, sillä diskurssit vääjäämättä muodostavat ja ohjaavat meitä.²⁸ Kriittistä diskurssianalyysiä on myös kritisoitu ja esimerkiksi Peter E. Jonesin mukaan kriittisen diskurssianalyysin avulla voidaan tehdä tulkinnallisista preferensseistä, kuten tutkijan oletuksista tai poliittisista näkemyksistä näennäisen objektiivisia tulkintoja.²⁹ Tulkinnanvaraisuus voidaan siis nähdä sekä metodin moninaisuutena ja mahdollistajana että heikkoutena.

Kriittisessä diskurssianalyysissä on tärkeää ”löytää keino, jolla diskurssianalyysi voidaan liittää sosiokulttuurisen muutoksen yhteiskunnalliseen analyysiin”,³⁰ Toisin sanoen pyritään ottamaan huomioon se, että sosiaalisten käytäntöjen diskurssit ovat sidoksissa sellaisiin syy- ja seuraussuhteisiin, joita emme normaalisti huomaa. Kieltä tarkastellaan yhteiskunnallisena tuotoksena ja yhteiskunnallisena vaikuttajana sekä näiden kahden välistä jännitettä. Kriittisessä diskurssianalyysissä on kannattavaa ottaa itse tekstin lisäksi myös huomioon se, mitä siitä puuttuu, sillä tiedotusvälineet muuttuvat yhteiskunnan mukana ja ne ovat jatkuvasti liikkeessä samalla tavalla kuin niissä käytetyt diskursiiviset käytännöt.³¹ Diskurssianalyysi ei ole myöskään vain yhden tieteenalan tutkimusmenetelmä, vaan sitä voidaan laajasti hyödyntää eri aloilla ja poikkitieteellisesti. Kriittinen diskurssintutkimus sopii paitsi mediatekstien tulkintaan, myös naistutkimuksen välineeksi, sillä valtasuhteet ja sosiaaliset käytännöt ja diskurssit ovat usein

---

²⁷ Jokinen, Juhila, Suoninen 2004, 18.

²⁸ Pynnönen 2013.

²⁹ Jones 2006.

³⁰ Fairclough 1997, 73.

³¹ Fairclough 1997, 76-83.

teemoja, joita naistutkimuksessa käsitellään. Vaikka historiantutkimus pyrkiikin olemaan objektiivista historian tarkastelua, on kuitenkin huomattava, että Meyerin mukaan kriittinen diskurssin analyysi pyrkii ottamaan näkökulmassaan huomioon alistetut ja asettumaan jopa hallitsevia ryhmiä vastaan, vaikka tieteen objektiivisuudesta ei tingitäkään.³² Metodi ”ei ole neutraali ulkopuolelta katsoja, vaan sitoutunut toimintatapa”.³³

Kriittinen diskurssinanalyysi yhdistää kielitieteellistä ja yhteiskuntatieteellistä diskurssintutkimusta. Yhteiskuntatieteissä diskurssi nähdään tapana hahmottaa ja jäsentää maailmaa. Kielenkäytöllä nähdään olevan sosiaalisia vaikutuksia sitä ympäröivään yhteiskuntaan ja toisaalta ympäröivällä yhteiskunnalla olevan vaikutusta siihen, miten kieltä käytetään. Yhteiskuntatieteellisessä diskurssintutkimuksessa tutkitaan kielen kautta muita ilmiöitä eli liikutaan sosiaalisista rakenteista kieleen päin.³⁴ Jo edellä pohtisin yhteiskunnan näkökulmien ja median suhdetta, ja tämä antaakin esimerkin tutkimuksen yhteiskunnallishistoriallisesta näkökulmasta. Diskurssin tutkimus on kuitenkin selkeästi kielentutkimuksesta lähtöisin oleva tutkimusnäkökulma, ja sosiolingvistiikka on sen ala, ”joka käsittelee kieltä sosiaalisessa ympäristössään ja tarkastelee sosiaalista todellisuutta lingvistiikan keinoin”³⁵. Sosiolingvistiikka alkoi jo 1950-luvulla vakiintumaan osaksi kielentutkimusta, mutta kuten diskurssianalyysikin, se ei ole selkeärajainen tutkimusalue, vaan ala on hajanainen. Kielentutkimuksen eri suuntauksat kuitenkin ruokkivat toisiaan ja tarjoavat eri näkökulmia toisilleen, eivätkä näin ole vastakkaisia suuntauksia toisilleen. ”Kieli heijastaa yhteiskuntaa” on keskeinen idea useimmissa määritelmässä. Lähtökohta ei siis ole kielenkäyttö, vaan sosiaalinen todellisuus.³⁶ Sajavaara ja Piirainen-Marsh toteavat vielä teoksessaan *Kieli, diskurssi ja yhteisö*, että ”niin sosiolingvistiikka kuin naistutkimuskin kyseenalaistavat kritiikittömät käsitykset siitä, mikä on ”normaalia” ja ”standardia”.³⁷ Näitä normaalin ja standardin käsityksistä tämäkin tutkimus juuri käsittelee, kun pohditaan, miten yhteiskunta ja media ovat nähneet omana aikanaan naisurheilun ja miten siitä on kirjoitettu valtamediaan.

Diskurssianalyysin kautta kohdistan tässä tutkimuksessa huomion sanomalehtien artikkeleihin sekä niissä käytettyyn kieleen. Oma näkökulmani tutkimukseen on se, miten lehtiartikkeleiden eli median luoma kuva heijastaa oman aikansa yhteiskuntaa ja sen näkökulmia naisurheiluun ja -urheilijoihin liittyen. Näin ollen oma näkökulmani sopii Jokisen, Juhilan ja Suonisen

---

³² Meyer 2001, 15

³³ Isosomppi 2017, 45.

³⁴ Pietikäinen 2000, 192–193.

³⁵ Nuolijärvi 2000, 13.

³⁶ Nuolijärvi 2000, 14–15.

³⁷ Wyly Mille & McIlvenny 2000, 258.

Diskurssianalyysin aakkoset mukaan ”todellisuuden kuvan” tulkintaan, joskin on mielenkiintoista pohtia myös sitä, kuinka median antama kuva edelleen toisintaa esimerkiksi toimittajan, lehden tai koko yhteiskunnan näkökulmia tai jopa ennakkoluuloja ja -asenteita. Kielen käyttö eli tässä tapauksessa tekstit, rakentavat, pitävät yllä, uudistavat ja muuttavat sosiaalisia identiteettejä, sosiaalisia suhteita, sekä tieto- ja uskomusjärjestelmiä. Näin ollen ”todellisuuden rakentamisen” näkökulma on myös hyvin mielenkiintoinen ja pohdinnan arvoinen näkökulma.

Diskurssianalyysin avulla voidaan kohdistaa kiinnostus siihen, mitä kielen käyttäjä ilmaisuillaan tekee ja tulee tuottaneeksi. Voidaankin sanoa, että diskurssit ja valta kietoutuvat osittain yhteen ja medialla voidaan nähdä olevan paljon valtaa yhteiskuntien asenteisiin, mielipiteisiin ja tietoon. Kieli on vallankäytölle elintärkeää.³⁸ Median vallankäyttö käyttämiensä diskurssien kautta historiassa on mielenkiintoinen tutkimusalue, joka tulee ottaa huomioon, jos historiantutkija pyrkii mahdollisimman objektiiviseen kuvaan esimerkiksi juuri yhteiskunnan ajatusmaailmasta kuhunkin aikaan. Medialla on suuri vaikutus itsessään ajatusmaailman luonnissa ja toisintamisessa, mutta toisaalta sen antama kuva voi olla myös esimerkiksi poliittisesti väritynyt tai se ei välttämättä kuvaa ollenkaan laajasti kansan mielipiteitä.

Tiedotusvälineillä on siis myös diskursiivista valtaa. Lehden toimituksella on valtaa representaatiossaan valita, mitä kuvauksessa säilytetään ja mitä jätetään pois, ja toisaalta mikä on ensisijaista ja mikä toissijaista.³⁹ Toimituksella on mahdollisuus vaikuttaa näiden valintojen kautta, mitä lehtien sivuilla näkyy ja ennen kaikkea, millaista diskurssia käytetään. Kuvat ovat varsinkin nykyään myös median kerronnassa ensisijaisia, sillä näemme kuvien kautta tapahtuman ennen kuin siitä on ehtinyt lukemaan. Näin myös kuvien valinnoilla on mediassa paljon merkitystä ja esimerkiksi Maria Rantala onkin tutkinut osaltaan tätä tutkielmassaan *Ruumis objektina ja subjektina. Naisurheilijoiden valokuvat Suomen urheilulehdessä vuosina 1945–1969*.⁴⁰ Mediakielellä on varsinkin nykyään jännitteensä informaation ja viihteen, sekä julkisen ja yksityisen välillä ja tiedotusvälineiden kaupallistuminen on osaltaan vaikuttanut tähän kehitykseen. Kilpailun ja kaupallistumisen vuoksi markkinavoimat ohjaavat yhä enemmän myös tiedotusvälineitä, joka vaikuttaa esimerkiksi siihen, kuinka paljon tilaa naisurheilu saa lehtien sivuilla, ja kuinka viihteellisesti aiheesta kerrotaan. Fairclough nostaa esille teoksessaan *Miten media puhuu* kuinka ”median tarjonta on ammatillisesti ja institutionaalisesti valvottua ja yleensä

---

³⁸ Fairclough 1997, 75.

³⁹ Fairclough 1997, 13.

⁴⁰ Rantala 2011.

tiedotusvälineissä pääsevät esille parhaiten ne, joilla jo ennestään on taloudellista, poliittista tai kulttuurista valtaa”.⁴¹ Hän kuitenkin myös toteaa, että nykyään on havaittavissa merkkejä siitä, että tiedotusvälineisiin pääsyn eriarvoisuus on lieventymässä. Faircloughin havainnot ajoittuvat ajallisesti oman tutkimuksen viimeisiin vuosiin ja samansuuntaisia havaintoja voi toki tehdä myös oman aineiston pohjalta.

Koska lehtikustantamotkin ovat ennen kaikkea voittoa tavoittelevia organisaatioita ja niiden teksteillä pyritään tavoittamaan mahdollisimman paljon lukijoita, voi tiedotusvälineiden tekstit nähdä tehokkaan kulttuuriteollisuuden tuottamina symbolisina kulttuurihyödykkeinä. Ne ovat siis alttiita markkinapaineille.⁴² Tämä kaikki vaikuttaa sekä tiedostetusti että myös ehkä tiedostamattomasti mediatekstien käyttämään kieleen ja diskurssiin ja ylipäänsä siihen, mitä juttuja valitaan lehtien sivuille. Yhteiskunta ja markkinavoimat määrittävät sitä, mikä nähdään haluttuna ja kannattavana sisältönä painaa lehtien sivuille ja miten toisaalta ”ei niin myyvää” aiheesta voitaisiin kirjoittaa niin, että se herättää kuitenkin laajasti kiinnostusta. Tässä on kyse ennen kaikkea siitä, millaista diskurssia käytetään ja tämä perustelee myös diskurssianalyysin valintaa metodiksi lehtitekstien tutkimukseen tässäkin työssä. Fairclough toteaa, että teema, johon joukkotiedotuksen diskurssin analysoimisessa tulisi keskittyä, on se, kuinka yhteiskunta muokkaa tiedotusvälineitä, sillä tällä voi olla yhteiskunnallisen ja kulttuurisen muutoksen leviämässä ratkaiseva rooli. Tekstit tulisi nähdä arvokkaana materiaalina, kun tutkitaan sosiokulttuurista muutosta, sillä tiedotusvälineiden tekstit ovat hyvä muutoksen mittari.⁴³ Juuri näiden syiden vuoksi sanomalehdet ovat hedelmällinen aineisto, ja niiden artikkelit nostavat esiin yhteiskunnan ajankohtaisia näkökulmia. Koska naisjalkapallo näkyy *Helsingin Sanomien* lehtiteksteissä ja on näin ylittänyt uutiskynnyksen, on sen oltava yhteiskunnan ja markkinavoimien toivomaa sisältöä.

1.6 Aineistona *Helsingin Sanomat*

Tutkimuksen aineisto koostuu *Helsingin Sanomien* digitoiduista artikkeleista tutkimuksen rajatulla aikavälillä. *Helsingin Sanomat* on laaja levikkinen sanomalehti, jota lukee moninainen joukko ympäri Suomea. Siksi se kuvaa melko hyvin naisjalkapallon tilaa artikkeleillaan koko Suomessa ja on näin mahdollista tehdä yleistyksiä naisjalkapallon tilasta ja sen mediakuvasta Suomessa. Suomen ja Pohjoismaiden historian emeritusprofessori Markku Kuisma onkin todennut maan suurimman

---

⁴¹ Fairclough 1997, 58.

⁴² Fairclough 1997, 60-61.

⁴³ Fairclough 1997, 72-73.

Sanomalehden olevan poliittisena kulttuuri-ilmionä oiva kohde kaikenlaiselle tutkivalle tarkastelulle, kun yritetään ymmärtää mikä Suomea liikuttaa. *Helsingin Sanomat* onkin ollut pitkään mielipiteenmuodostajan ja kansallisen agendan asettajan roolissa. Tällä hetkellä lehti onkin jopa länsimaailman suurin laatusanomalehti.⁴⁴ *Helsingin Sanomien* levikki on kasvanut kasvamistaan, ja jo 1950-luvulla sen levikki oli suurempi kuin kolmen seuraavaksi suurimman lehden levikit yhteensä ja 1990-luvulla se oli jo Pohjoismaiden suurin lehti.⁴⁵ *Helsingin Sanomat* ovat uutisoineet urheilusta jo 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla jonkin verran, mutta uutisointi urheilusta on kasvanut valtavasti sotien jälkeen samalla kun lehden sivumäärät ovat muutenkin kasvaneet. Urheilun uutisointi on kasvanut pienistä ja tiiviistä muutaman palstan raportoinneista useiden sivujen kerrontaan isoine kuvineen. 1970-luvulla urheilu-uutisia oli lehdessä noin kaksi tai kolme sivua, kun 1990-luvulla urheilu-uutisia oli noin kolmesta seitsemään sivua. Tämä kertoo ensi sijassa varmasti urheilun ja lajien kirjon kasvusta, sekä yleisön viihdyttämiseen pyrkivästä uutisoinnista.

Helsingin Sanomat syntyi *Päivälehd*en jatkajaksi, joka oli nuorsuomalaisten äänenkannattaja. *Päivälehti* perustettiin vuonna 1889 ja se muutettiin *Helsingin Sanomiksi* vuonna 1904. *Päivälehti* oli aatteellisesti sitoutunut ja myös *Helsingin Sanomat* peri tämän aseman. *Päivälehti* oli aikanaan kapean sivistyneistön ja eliitin lehti, mutta *Helsingin Sanomat* sijoittui aatteellisesti lähemmäs keskustaa levikinkin vuoksi. Puolueen ohjaus ei ole ollut niin voimakasta kuin muilla kilpailevilla sanomalehdillä 1900-luvulla. Näin ollen lehti rikkoi yhteiskuntarajoja ja oli tarkoitettu koko kansalle. *Helsingin Sanomat* ottivat myös aikaisin huomioon naiset niin lehtien kuluttajina kuin myös naistoimittajien roolin levikin lisäämisessä ja lukijapohjan laajenuksessa. On myös huomionarvoista, että lehden suuri levikki ja sen tuomat suuret voitot antoivat toimittajille varaa päättää itse lehden sisällöstä, sillä ”vahvimpina aikoina ilmoituksia vain otettiin, niitä ei myyty tai jahdattu”.⁴⁶ Toimittajien määrä yli kaksinkertaistui vuoteen 1970 mennessä lehden kustantajan Eljas Erkon kuoltua 1965. Lehteen astui paljon nuoria toimittajia ja pätevää joukkoa kasvatettiin talon omassa toimittajakoulussa. Näin toimittajien joukko oli suuri ja moninainen.⁴⁷ Lehdellä nähdään olleen suurta vaikutusvaltaa 1900-luvulta 2000-luvulle ja siksi *Helsingin Sanomia* voidaan pitää hyvänä aineistona yhteiskunnallisia asioita ja mediakuvaa tutkittaessa.

Aineiston keruussa on hyödynnetty digitaalista materiaalia ja hakusanoja tutkimusaineiston rajaamiseksi. Kolmenkymmenen vuoden sanomalehtiaineisto vaatii tiettyä rajausta, joka helpottaa

---

⁴⁴ Kuisma 2019, 7.

⁴⁵ Jensen-Eriksen, Mainio, Hänninen 2019.

⁴⁶ Jensen-Eriksen, Mainio, Hänninen 2019, 18.

⁴⁷ Jensen-Eriksen, Mainio, Hänninen 2019.

tutkimukselle oleellisen aineiston löytämistä. Tutkimuksessa käytetyt hakusanat ja niiden hakutulokset löytyvät liitteenä olevasta taulukosta. Tutkimuksen hakusanoiksi on valittu tutkimuksen kannalta oleellisia ja yleisiä termejä ja käsitteitä. Näin tutkimus pyrkii objektiivisesti kuvaamaan ja havainnoimaan laajasti *Helsingin Sanomissa* ilmestyneitä artikkeleita aiheesta, mutta tietyn hakusanoin rajattu aineisto ei koskaan ole täydellinen. Hakuvaiheessa on kuitenkin kokeiltu erilaisia hakusanoja ja näin pyritty löytämään sanat, joilla löytyy osuvimpia tuloksia. Tiettyä problematiikkaa aiheuttaa tutkimuksen kiinnostus juuri naisurheiluun, sillä kuten jo johdannossa on kuvattu, yleiskäsite ”jalkapallo” käsittää yleensä miesten urheilua, mutta se ei sulje pois, etteikö joukossa ole voinut olla myös naisjalkapalloon liittyvää diskurssia. Yleensä urheilussa ja urheilulajeissa lisätään ”nais-” termi käsitteen alkuun, jolla täsmennetään ja erotellaan miesten ja naisten urheilua, ja siksi myös käytetyissä hakusanoissa on hyödynnetty tätä termiä aineiston löytämiseksi. On myös huomioitava, että 1970-luvulla maininnat naisjalkapallosta tai naisurheilusta ylipäänsä on paljon vähäisempää kuin 1990-luvun lopulla lajin kasvun vuoksi. Aineiston käsittelyssä pyrin tuomaan objektiivisesti esille uutisartikkeleiden sisältöä ja niissä käytettyä diskurssia.

Kansalliskirjaston digiaineistossa löytyy *Helsingin Sanomat* vain vuoteen 1951 saakka, joten arkisto ei palvele omaa aikarajaustani. Palvelussa pystyisi rajaamaan hakusanoja tarkemmin, toisin kuin *Helsingin Sanomien* Aikakone-palvelussa. Hakusanoissa ei pysty yhdistämään kahta sanaa, kuten ”Naisten jalkapallomaajoukkue” niin, että se hakisi vain koko sanayhdistelmää, vaan palvelu hakee sekä sanojen yhdistelmän, että sanat ”Naisten” ja ”jalkapallomaajoukkue” erikseen. Tämän seurauksena hakuosumat laajenevat ja tuloksiin tulee epätarkkuutta, sillä käsite ”jalkapallomaajoukkue” vaikuttaa viittavan useammin miesten joukkueeseen kuin naisten joukkueeseen. Naisten joukkueesta puhuttaessa käytetään juuri tarkentavaa etuliitettä ”Naisten”. Esimerkiksi hakusanalla ”Naisten jalkapallomaajoukkue” noin viidesosa tuloksista, joissa esiintyy sana ”jalkapallomaajoukkue” käsittelee naisten jalkapallomaajoukkuetta.

Tutkimusta varten on käyty läpi tuhansia hakutuloksia, joista tarkemmin olen paneutunut tutkimuksen kannalta hedelmällisimpiin artikkeleihin. Kaikki hakutulokset eivät välttämättä ole olleet kovinkaan merkityksellisiä tai lisäarvoa tuovia. Hakusanoilla löytyi jonkin verran esimerkiksi pieniä ilmoituksia naisjalkapallojoukkueiden harjoitusaikatauluista tai pelaajahauista. Tämän kaltaiset pienet ilmoitukset ovat toki merkityksellistä materiaalia osoittamaan esimerkiksi, että naisjalkapallojoukkueita todella oli ja he pyrkivät saamaan näkyvyyttä lehti-ilmoituksilla hakeakseen lisää pelaajia joukkueisiinsa. Mediakuvan ja diskurssin tutkimiseksi olen tarkastellut lähemmin uutisartikkeleita aiheeseen liittyen, joita käsittelen vuosikymmenittäin selkeyden, sekä

vertailun ja mahdollisen kehityskulun ja muutoksen havainnoimiseksi. Artikkelien lisäksi olen tarkastellut myös hieman niiden ohessa julkaistuja kuvituskuvia. Muutamia artikkelien kuvia on nostettu lisäksi tähän työhön esille Helsingin Sanomien toimituksen luvalla havainnollistamaan artikkelien kuvien luonnetta ja syventämään kuvaa artikkelien luomasta mediakuvasta.

Taulukko 1 Tutkimuksen hakusanat, tulokset ja tutkimuksessa tarkastellut artikkelit

<i>Hakusanat</i>	<i>Tulokset</i>	<i>Tutkimuksessa tarkemmin tarkastellut artikkelit (yhteensä 105)</i>
<i>Naisten jalkapallomaajoukkue</i>	2334	1970-luku: 9 1980-luku: 26 1990-luku: 20 yhteensä: 55
<i>Naisjalkapallo</i>	35	1970-luku: 4 1980-luku: 7 1990-luku: 2 yhteensä:13
<i>Naisten jalkapallo</i>	14981	1970-luku:1 1980-luku:1 1990-luku: 3 yhteensä: 4
<i>Mimmiliiga</i>	107	1970-luku:18 1980-luku:7 1990-luku: 2 yhteensä: 27
<i>Tyttöjalkapallo</i>	6	1970-luku: 0 1980-luku: 1 1990-luku: 4 yhteensä:5
<i>Helsinki cup</i>	29904	1970-luku: 0 1980-luku: 1 1990-luku: 0 yhteensä:1

2 Naisjalkapalloilun kehityskulun vuoristorataa

2.1 Naisjalkapalloilun lähtökohdat

Jalkapalloa ja sitä muistuttavia lajeja on pelattu jo hyvin pitkään. Nykyisin pelatun jalkapallon juuret ovat vahvasti Englannista. 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa alkoi muodostua sekä Englannissa että muuallakin maailmassa jalkapallojoukkueita ja sarjoja. Pariisin olympialaisissa vuonna 1900 jalkapallo oli ensimmäisen kerran mukana lajeissa ja ensimmäiset MM-kisat järjestettiin vuonna 1930. Kansainvälinen jalkapalloliitto FIFA on myös saanut alkunsa vuonna 1904. Jalkapallon historia yltää siis jo nykyisen kaltaisena yli sadan vuoden päähän ja se onkin yksi suosituimmista, ellei jopa suosituin urheilulaji maailmassa. Tästä huolimatta ensimmäiset naisten MM- ja EM-kilpailut järjestettiin vasta vuonna 1991. Ennen virallisia EM-turnauksia järjestettiin kolmet epäviralliset kisat vuodesta 1984 alkaen.⁴⁸ Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteivät naiset olisi jo aikaisemmin pelanneet lajia. Merkintöjä naisjalkapallon historiasta on vaikea löytää, mutta tiedetään kuitenkin, että naiset ovat satunnaisesti pelanneet jalkapalloa jo ennen ensimmäistä maailmansotaa.

Englannissa pelattiin 1800-luvun loppupuolella ja 1900-luvun alussa naisjalkapalloa ja vuonna 1920 pelattiinkin kansainvälisiäkin otteluita. Historiaan on jäänyt ottelu, jota seurasi yli 50 000 katsojaa. Jalkapallo oli saavuttanut varsinkin ensimmäisen maailmansodan seurauksena suosiota, kun naiset siirtyivät teollisuuden piiriin palkkatöihin. Naisilla oli nyt vapaa aikaa ja vapautta pelata töiden jälkeen ja vapaapäivinä. Kuitenkin vuonna 1921 Englannin jalkapalloliitto ilmoitti, ettei laji sovi naisille, ja kielsi naisten jalkapallon pelaamisen. Naisten saaman vastustuksen vuoksi hyvin alkanut lajikehitys lakkasi, sillä monen muunkin maan lajiliitto otti mallia Englannin säädöksistä, ja vasta 1960-luvun loppupuolella naisjalkapallo alkoi nostaa uudestaan päätään, tällä kertaa myös Suomessa.⁴⁹

Myös Suomessa naisten jalkapalloa vastustettiin eikä sitä pidetty soveliaana. Naisille on historiassa pidetty sopivampana liikuntaa, joka tähtää terveyteen ja kauneuteen, sillä naisen kehoa ei ole nähty yhtä kykenevänä rasittavaan fyysiseen suoritukseen kuin miesten kehoa.⁵⁰ Jo 1930–1940-luvuilta löytyy viitteitä Suomesta naisten jalkapallotoiminnasta vastustuksesta huolimatta.⁵¹ Tuolloin levisi myös laajempi innostus naisten kilpaurheilusta. Esimerkiksi naisten urheiluvaatetus herätti paljon

---

⁴⁸ Kanerva 2003, 10–15, 434–435.

⁴⁹ Hjelm 2007, 226–237.

⁵⁰ Pirinen 2006, 13–14.

⁵¹ Tuunainen 2007, 237.

ajatuksia aikana, jolloin hame oli ainoa hyväksyttävä ja siveellinen vaihtoehto naiselle. Kun naiset siirtyivät yhä enenevässä määrin housujen käyttöön urheilussa, yleistyi samalla myös housumuoti arjessa. Vastarintaa naiset saivat kuitenkin aluksi osakseen ja esimerkiksi hiihdossa naisten siirtyminen hameista housuihin sai aikaan paheksuntaa.⁵²

Viisikymmentävuotta kestänyt panna loppui vuonna 1971 ja UEFA eli Euroopan jalkapalloliitto kehotti maiden lajiliittoja järjestämään naisten jalkapallotoiminnan, sillä kielloista huolimatta naisten jalkapallo oli kehittynyt eri maissa omia polkujaan ja toimintaa haluttiin selkeyttää. Esimerkiksi ensimmäiset Naisten maailmanmestaruuskilpailut järjestettiin jo vuonna 1970. *Helsingin Sanomat* julkaisivat 17.07.1970 artikkelin naisten jalkapallon ensimmäisistä maailmanmestaruuskisoista Italiasta, jossa:

Kymmenet tuhannet innokkaat naisjalkapallon ystävät jonottivat ja tappelivat stadionin lipunmyyntikojujen edessä- järjestäjät eivät osanneet odottaa tällaista yleisömenestystä. Noin 26 000 henkilöä onnistui ostamaan lipun, jonka jälkeen ärtyneet jonottajat mursivat kolme porttia ja tunkeutuivat stadionille väkisin.⁵³

Jalkapallo, kuten myös naisten jalkapallo herätti siis kuumia tunteita jo 1970-luvulla. Artikkelissa tuodaan esille, ettei yleisömenestystä osattu odottaa, mikä kertoo osaltaan naisjalkapallon tilasta 1970-luvun alussa, vaikka kyse oli sentään maailmanmestaruuskilpailuista. Toisaalta oli kilpailuihin myyty myös huomattava määrä lippuja. Uutiskynnyksen tapahtuma on todennäköisesti ylittänyt Suomessakin siksi, ettei naisten jalkapalloiluun ole totuttu yhdistettävän jalkapallohuliganismia tappeluineen, sillä Suomessa ei ollut edes syntynyt vielä organisoitua naisjalkapalloilua tai -jalkapallokulttuuria. Ei siis ole ihme, että tapahtuma on herättänyt mielenkiintoa.

Toiminnan selkeyttäminen ja lajiliittojen toiminta alkoi vakiinnuttamaan jalkapallon asemaa, mutta toisaalta se myös kontrolloi naisjalkapalloilun kehitystä. *Helsingin Sanomat* julkaisikin aiheesta 09.02.1971 artikkelin ”Jalkapalloilun tulevaisuus on naisten jaloissa”, jossa todetaan naisjalkapalloilun leviävän ympäri maailmaa ja Italian maailmanmestaruuskilpailujen herättäneen myös kansainvälisen jalkapalloliiton FIFA:n.

FIFA pelkää, että naisjalkapalloilu valtaa tulevaisuudessa niin paljon alaa, että se tulee sotkemaan FIFAN:n suunnitelmat. Fifa on antanut jo eri maanosaliitoille määräyksen seurata tilannetta erittäin tarkasti. Samalla maanosaliittoja kehoitetaan ottamaan naisjalkapalloilu suojelukseensa, ettei se pääsisi levittäytymään itsenäisenä yksikkönään ympäri maailmaa

---

⁵² Kaivossari 2017, 74–75.

⁵³ *Helsingin Sanomat* 17.07.1970.

miehisen jalkapalloilun tielle. Tämä on FIFA:n kanta, mutta naisjalkapalloilijat saattavat olla täysin eri mieltä.⁵⁴

Euroopan jalkapalloliitto kehotti maiden lajiliittoja järjestämään naisten jalkapallotoiminnan. *Helsingin Sanomien* uutisartikkelista väritytty melko negatiivinen kuva FIFA:n asenteesta naisjalkapalloiluun sotkien FIFA:n suunnitelmat ja naisjalkapalloilun tulevan ”miehisen jalkapalloilun tielle”. Artikkelin antaa siis kuvan, että kansainvälinen jalkapalloliitto pitää jalkapalloilua miesten lajina, ja naiset pitää asettaa omaan karsinaansa, jotteivat he sotke miehistä jalkapalloa. Urheilun voikin nähdä jopa vahvistavan ja ylläpitävän yhteiskunnassamme vallitsevaa sukupuolijärjestelmää, jos stereotyyppioita ja sukupuolirooleja urheilussa ei kyseenalaisteta. Urheilu ja liikunta voivat vahvistaa kuvaa stereotyyppisestä naisesta ja miehestä, sekä sukupuolten erilaisuudesta ja erilaisista tehtävistä.⁵⁵ Juuri näin on tapahtunut selkeästi artikkelin mukaan vielä 1970-luvun alussa.

Helsingin Sanomien kirjoittaja nostaa kyseisessä artikkelissa kuitenkin esille, että naisjalkapalloilijat eivät näe asiaa aivan näin. Artikkelin on liitettynä myös kaksi kuvaa, joiden kuvatestit kertovat: ”Peli on kovaa naisjalkapalloilussa, mutta silloin kuin miespuoliset kollegat hierovat linjamenttia särkeviin sääriinsä ennen ottelua, kohentavat naiset sotamaalaustaan. Pilkahdus inhimillisyyttä on säilynyt”,⁵⁶ ja ”Naisella on varaa nautiskeluun pelitauolla”.⁵⁷ Jälkimmäisessä kuvassa naisjoukkue polttaa tupakkaa pelitauollaan. Kuva 1 on nähtävissä seuraavalla sivulla. Nämä *Helsingin Sanomien* kuvatestit antavat kuvan naisista, jotka eivät välitä pienistä naarmuista ja polttavat tupakkaa, aivan kuten miehetkin. Voisi sanoa, että jutulla osoitetaan naistenkin voivan pelata jalkapalloa aivan kuten miehetkin, vaikka naisjalkapalloa ei vielä arvostetakaan edes kansainvälisessä jalkapalloliitossa. Toisaalta kuvan kuvatesti toteaa, etteivät naiset ”ole vielä yhtä pitkälle viritettyjä kuin miespuoliset potkijat”⁵⁸. Artikkelin voi nähdä olevan selkeä vastalause vanhentuneelle stereotyyppiselle ajattelulle. 1900-luvun alussa naisurheilua kritisoitiin esimerkiksi epäilemällä jopa kovaa urheilevan naisen sopivuutta vaimoksi ja äidiksi ja myös poikkeava ruumiinrakenne perinteisestä naisihanteesta sai osakseen loukkaavaa huomiota.⁵⁹ Kilpaurheilu voitiin nähdä naisellisuuden uhkana ja sen olevan heidän biologista

---

⁵⁴ *Helsingin Sanomat* 09.02.1971.

⁵⁵ Hakulinen 1996, 11.

⁵⁶ *Helsingin Sanomat* 09.02.1971.

⁵⁷ *Helsingin Sanomat* 09.02.1971.

⁵⁸ *Helsingin Sanomat* 09.02.1971.

⁵⁹ Hakulinen 1996, 11.

luontoansa vastaan.⁶⁰ Useat lääketieteellisetkin väittämät, joita naisurheilijat ovat saaneet pelotteluksien, on todettu paikkansapitämättömiksi. Näitä ovat olleet esimerkiksi synnytyselinten vaurioituminen, sikiön vaurioituminen ja riippurinnat.⁶¹ Kyseisessä artikkelissa ainakin osoitetaan, etteivät naiset enää 1970-luvulla pelkää näyttää miehisinä pidettyjä puoliaan, eivätkä he välitä muiden kommentteista, eivät edes kansainvälisen jalkapalloliiton asenteesta. Tämä kehitys antoikin tilaa naisjalkapallon uudelle nousulle.

Kuva 1 "Vielä naisjalkapalloilija ei ole yhtä pitkälle viritetty kuin miespuolinen potkija. Naisella on varaa nautiskeluun pelitauolla."⁶² *Helsingin Sanomat* 09.02.1971. Kuva: Ensio Ilmonen/*Helsingin Sanomat*.

2.2 Naisjalkapallon uusi tuleminen 1970-luvulla

Naisjalkapallon ja ylipäänsä naisurheilunkasvu osuu ajallisesti yhteiskunnallisen muutoksen aikaan. Jo ensimmäinen maailmansota oli muuttanut yhteiskunnan rooliodotuksia, ja naisilla oli mahdollisuus astua kentälle. Samantapainen kehitys jatkui toisen maailmansodan jälkeen, ja varsinkin 1970-luvulla, kun tasa-arvo kysymykset, naisten työssäkäynti ja kaupungistuminen alkoi Suomessakin yleistyä ja taloudellinen ja sosiaalinen rakennemuutos oli nopeaa 1960- ja 1970-

⁶⁰ Meinander 1992, 296.

⁶¹ Kosonen 1991.

⁶² *Helsingin Sanomat* 09.02.1971

luvuilla. Tätä aikaa kuvataan myös suomalaisen hyvinvointivaltion syntyä. Hyvinvointivaltio merkitsi naisille vapautumista, sillä nainen ei ollutkaan enää sidottu kotiin ja lastenhoitoon, ja palkkatyö mahdollisti riippumattomuutta miehen tarjoamasta taloudellista turvasta. Myös naisten koulutustaso alkoi kasvaa, ja esimerkiksi yliopisto-opiskelijoiden naispuolisten henkilöiden määrä on kasvanut tasaisesti.⁶³ Lisääntyneen naisten työssäkäynnin vuoksi yhteiskunnassa alettiin suunnitella päivähoitoa. Toisen maailmansodan jälkeen seurojen ja pelaajien määrät myös nousivat hurjasti suurien ikäluokkien synnyttyä. Suomessakin jalkapallo alkoi kansainvälistyä palloliiton tehostaessa toimintaansa.⁶⁴

Naisten kasvanutta kiinnostusta urheilua kohtaan selitetään kolmella tekijällä. Ensimmäiseksi vaikutti se, että teollistuneiden maiden naiset siirtyivät palkkatyöhön, sekä tästä rohkaistuneina myös enenevässä määrin muille miesten perinteisesti hallitsemiin toimintoihin. Toiseksi 1960–1970-luvuilla vaikutti vahvasti naisliike, joka näkyi myös tasa-arvo vaatimuksena urheilun saralla. Kolmanneksi ajalle tyypillistä oli terveysliikunta-ajattelu, jolla pyrittiin parantamaan kansan kuntoa niin fyysisesti kuin psyykkisesti.⁶⁵ Jo sotien välisenä aikana rotuhygienia-ajattelun olleessa voimissaan, urheilun ajateltiin kasvattavan lapista kunnan kansalaisia. Siksi myös naisia kehoitettiin voimisteluun ja kohtuulliseen urheiluun.⁶⁶ Naisjalkapalloilun syntyyn ja menestykseen tarvittiin myös yhteisöjä, joista syntyy joukkueet. Naisjoukkueet syntyivätkin pääosin työpaikkojen, oppilaitosten tai urheiluseurojen naisista, jotka tunsivat toisensa. Naisten palkkatyö ja vapaa-aika oli myös tästä näkökulmasta välttämätöntä naisten joukkueurheilulle.⁶⁷ Perusteluna tälle yhteisöjen vaatimukselle on myös esimerkiksi se, että 1800-luvun Englannissa jalkapallo kehittyi ennen kaikkea sisäoppilaitoksissa ja työpaikoilla. Suomessa jalkapallo sai myös alkunsa usein koululaitosten kaveriporukoista.⁶⁸ Suomessa ensimmäiset naisjalkapalloilijat olivat usein ”jalkapallosiippoja” eli miespelaajien vaimoja ja tyttöystäviä, jotka harrastivat jotain muuta lajia, mutta kokeilivat myös jalkapalloa.⁶⁹ Alkuaikoina olikin tyypillistä, että naiset pelasivat ennen miesten varsinaista ottelua esiotteiluita.

Suomessa naisjalkapallo sai alkunsa Mikkelistä, jossa naiset pelasivat puulaakisarjaa. Elokuussa 1970 naisten ottelu sai julkisuutta, kun Mikkelin Palloilijoiden ja Kuopion Palloseuran miesten

---

⁶³ Utrio 2006, 105.

⁶⁴ Itkonen & Nevala 2006, 71–72.

⁶⁵ Hjelm 2007, 226.

⁶⁶ Teronen ja Vuolle 2018, 208–209.

⁶⁷ Hjelm 2007, 227.

⁶⁸ Itkonen & Nevala, 2006, 70.

⁶⁹ Hjelm 2007, 232.

edustuspelaajien vaimot ja tyttöystävät pelasivat ennen ottelua keskenään. Ottelu oli tarkoitettu viihteeksi, sillä naiset eivät olleet kummemmin valmistautuneet peliin ja peliin suhtauduttiin huumorilla.⁷⁰ Tästä ottelusta kirjoitettiin myös lehdissä. Muillakin paikkakunnilla alkoi syntymään naisten joukkueita pikkuhiljaa ja naiset yrittivät saada ns. mimmiliigaa käynnistymään. 1970-luvulla Suomessa naisten jalkapalloa kutsuttiinkin yleisesti aluksi ”mimmiliigaksi”, ja siksi varsinkin 1970-luvulla, mutta myös 1980-luvulla löytyy sanomalehtiaineistosta yhteensä 107 mainintaa ”mimmiliigasta”. Naisten jalkapalloilun alkaminen 1970-luvun alussa vaikuttaa sanomalehtiaineiston perusteella herättäneen suhteellisen paljon mielenkiintoa, sillä *Helsingin Sanomissa* on julkaistu yllättävänkin monia artikkeleita, jotka ovat vielä suhteellisen isoja ja sisältävät myös kuvia. Naisjalkapallon alkuvaiheista 1970-luvun alussa kirjoitettiin suhteellisen reippaasti, ja se sai näkyvyyttä uutena kiinnostavana ilmiönä.

2.2.1 Mimmiliigan alkuhuuma

Aviomiehetkin epäilivät naistensa jalkapallon pelaamista ja seuroissa epäiltiin, ettei innostus kestä kauaa.⁷¹ Kilpailutoiminta käynnistyi vuoden 1971 kesällä, kun *Ilta-Sanomien* toimittaja Jaakko Kahila oli innostunut ulkomaanmatkansa seurauksena järjestämään kuuden joukkueen kutsuturnauksen. Turnaukseen kutsuttiin miesten mestaruussarjajoukkueiden naisjoukkueet.⁷² Palloliiton naisjalkapallotoimikunta sai alkunsa 1971 keväällä, ja se saikin nopeasti suunniteltua ja järjestettyä naisjalkapalloseuravieheita, sekä organisoitua jo samalle kesälle ensimmäisen cupmuotoisen kilpailun, johon osallistui heti 51 joukkuetta. Cupin loppuottelu pelattiinkin hienoissa puitteissa, sillä ottelu pelattiin olympiastadionilla 14.09.1971.⁷³ Lehdistöllä oli suuri rooli naisjalkapalloilun käynnistymisessä ja naisjalkapalloilun alkuvuosista kirjoitettiin *Helsingin Sanomien* aineiston mukaan melko laajasti lajin uutuudesta, pienuudesta ja kiistanalaisuudesta huolimatta.

Naisten jalkapalloilun uutuudenviehätys ja kiinnostavuus ja toisaalta ajatukset jalkapallon sopimattomuudesta naisille näkyivät myös *Helsingin Sanomien* lehdessä 04.06.1971. Lehdessä on isohko artikkeli ”Mimmien kekseliäisyyden kukkanen: Säätisuojuukset sanomalehdestä”⁷⁴, jossa viitataan naiselliseen kekseliäisyyteen: ”Luiseva säätisille pari siivua paksumpi suojuus kuin

⁷⁰ Tuunainen 2007, 237–238.

⁷¹ Lehtonen 1997, 108–110.

⁷² Tuunainen 2007, 239.

⁷³ Naisjalkapallotoimikunnan pk nro 4/71

⁷⁴ *Helsingin Sanomat* 04.06.1971.

tukevammille...Jalkapallo-ottelun jälkeen on hikinen homma saippuoida painomuste sääristä pois, mutta HIFK:n mimmit siitä vähät välittävät.”⁷⁵ Tämäkin artikkeli luo kuvan siitä, että jalkapalloilevat naiset eivät hätkähdä vähästä ja ovat kovaa tekoa. Naisen ”kovuus” ja urheus, sekä hikinen urheilu jalkapallon perässä juosten on aikanaan lukijalle voinut näyttäytyä hänen suhtautumisestaan riippuen epäsovelialta tai jopa esimerkilliseltä toiminnalta tasa-arvon ja naisten arvostuksen puolesta. On siis varmasti riippunut myös lukijasta, miten hän on uutiset ottanut vastaan, mutta *Helsingin Sanomat* ovat ainakin tuoneet teemaa esille esittäen jalkapalloilevat naiset oman tulkinnan mukaan positiivisessa valossa. Toisaalta artikkeli kiinnittää myös huomiota naispelaajien ulkonäköön, tässä tapauksessa painoon ja sääriin. Artikkelissa mainitaan huimat kuperkeikat, rajut törmäykset, näppärän vaaralliset läpisyöksyt ja hauskanpidon näkyvän naisten pelissä. ”Poikaystävät ja miehet ottavat koko puuhan huumorin kannalta, niin kuin mekin katsomossa istuvat, jos ehtivät. Eikä yhdelläkään miestä ole ollut mitään vaikeuksia miesten kanssa, vaikka pelataankin ahkerasti, sanoi Marianne Grönroos. ”⁷⁶ Naisjalkapalloon suhtaudutaan siis iloisin mielin molempien sukupuolien kannalta. Toisaalta ”koko puuhan ottaminen huumorin kannalta” viittaa siihen, etteivät miehet, kuten eivät ehkä itse naisetkaan pidä naisten jalkapalloa samanarvoisena kuin miesten jalkapalloa, vaan pitävät sitä hauskana viihteenä, kuitenkin hyväksyttävänä sellaisena.

Samassa lehdessä on myös toinen artikkeli katsomon puolelta:

Uhkeat mimmiliigalaiset eivät saaneet miehiä sanattomaksi. Pikemminkin päinvastoin. Vitsit olivat paljon kuumempia kuin miesten otteluissa...⁷⁷

Katsomoissa olleet miehet eivät siis jääneet sanattomaksi, vaan heillä on ollut paljon paljonkin vitsailtavaa ja sanottavaa ottelusta. Artikkelin sanavalinta ”uhkeat” viittaa naisten ulkonäköön, ikään kuin naiset olisivat kentällä esiintymässä miehille ja heidän kehonsa kommentointi tai korostaminen artikkelissa on nähty tarpeelliseksi tehokeinoksi kuvata tapahtumia.

Samassa artikkelissa on lisäksi kuva Matista ja Jarista, jotka ovat noin 10–15-vuotiaita. Pojat sanovat:

”Ei ne naiset osaa mitään pelata”, totesivat Jari Salmi ja Matti Vataja. ”Ei ne osaa potkia, ei juosta, eikä mitään muutakaan. Sitten ne on niin hitaita. Kyllä me itse pelattais

---

⁷⁵ *Helsingin Sanomat* 04.06.1971.

⁷⁶ *Helsingin Sanomat* 04.06.1971.

⁷⁷ *Helsingin Sanomat* 04.06.1971.

paljon paremmin”. Pojat sanoivat, että peli kulki kohtalaisesti, kun ei muuta ollut ennakoita odottanutkaan.⁷⁸

Kyseessä oli kuitenkin aivan ensimmäisiä naisten jalkapallo-otteluita, joten sinänsä ei ole ihme, ettei pojilla ollut suuria odotuksia naisten pelistä. Poikien kommentteista kuitenkin huomaa, että naisjalkapalloa pidettiin ennen kaikkea viihteenä, sillä eivät naiset osaa pelata niin, että ottelua voisi ottaa tosissaan. Haastattelun perusteella voi tulkita, että artikkelin pojille on kehittynyt jo ennen ottelun seuraamista asenne ja stereotypia siitä, etteivät naiset osaa pelata. Pojat tuntuvat olevan sitä mieltä, etteivät pallopelit tai urheilu ylipäänsä ole välttämättä ollenkaan naisten harrastus, koska pojat kommentoivat naisten olevan myös hitaita, eivätkä he osaa ”mitään muutakaan”. Poikien ajatusmaailmassa naisten suorituskykyä siis verrataan suoraan miesten suorituksiin ottamatta huomioon esimerkiksi biologisia eroavaisuuksia, tai harjoittelun erilaisuutta ja mahdollisuuksia naisten ja miesten välillä.

Artikkelissa on kuitenkin haastateltu poikien lisäksi myös muita katsojia, ja artikkelissa todetaankin, että:

Marja Korhonen piti uljaasti naisten puolia miesvaltaisessa katsomossa. Miksi naiset eivät saisi pelata... ”Naisjalkapallo on hyvä idea, siinä missä miehetkin... Suututtaa kun yleisö eli miehet eivät ota asiaa vakavasti.”⁷⁹

Naisnäkökulman tuominen ja naisäänen kuuluviin saaminen tuo selvän näkökulmaeron poikien ja miesten kommentointiin. Marja Korhonen kuitenkin toteaa vielä, että:

Naiset ovat vielä paljon hitaampia kuin miehet. Mutta naiset ovat kyllä kauniimpia. Itse en pelaa jalkapalloa, enkä aiokaan.⁸⁰

Naisääni artikkelissa siis puolustaa naisjalkapalloa ja -jalkapalloilijoita, mutta hänkin päätyy perustelemaan naisten jalkapallon hyväksyttävyyttä naissukupuolen kauneudella. Nykypäivänä tämänkaltaista ulkonäön kommentointia ei nähtäisi ehkä hyväksyttävänä, mutta omassa ajassaan haastateltavana ollut nainen ei varmastikaan ole tarkoittanut kauneuden kommentoinnillaan seksuaalisoida tai esineellistää naisjalkapalloilijoita, kuten nykypäivän lukija voi kommentin tulkita. Kauneuden kommentoinnin voi nähdä myös niin, että koska urheilevaa, hikistä naista ei välttämättä pidetty vielä kovin ihanteellisena, nainen puolustaa heidän kauneuttaan ja samalla naiseuttaan pelaajanroolista huolimatta. Artikkelin antaa kuitenkin pientä vastakkainasettelua ja nostaa esiin oman aikansa debatin naisjalkapallon sopivuudesta sekä naiskehon pystyvyydestä ja ulkonäön

⁷⁸ *Helsingin Sanomat* 04.06.1971.

⁷⁹ *Helsingin Sanomat* 04.06.1971.

⁸⁰ *Helsingin Sanomat* 04.06.1971.

yhdistämisestä naistenurheiluun. Naisurheilun voikin mediassa nähdä usein seksualisoituna ja esimerkiksi Pirinen on väitöskirjatutkimuksessaan todennut, että ”sekä naistenlehti- että sanomalehtiaineistoissa esiintyi toistuvasti 1950-luvulta 1990-luvulle mainintoja naisurheilijoiden ulkonäöstä”.⁸¹ Myös tässä tutkielmassa tulemme huomaamaan, että tämä ensimmäinen artikkeli ulkonäön kommentoinnista ei jää myöskään viimeiseksi.

Mielipidekirjoituksissa näkyy ajoittain myös keskustelua naisjalkapallosta ja sen kiinnostavuudesta ja sopivuudesta. Vaikka mielipidekirjoitukset ovatkin lukijoiden kommentteja eivätkä lehden omaa kirjoitusta, tuovat ne kärkkäämpiä näkökulmia esille ja osoittaa, että asia on herättänyt aikanaan keskustelua. Esimerkiksi 09.06.1971 nimimerkki Chic kirjoittaa:

Mimmi- vai mammaliiga. Helsingin mimmiavauksien herättämiä ajatuksia: Olisi ehkä syytä harkita pelaamista täysimittaisella kentällä ja normaalimaaleihin, kuten muuallakin maailmassa tehdään. Näin saataisiin peliin lisää mielenkiintoa, tilanteita ja etenkin maaleja. Samalla suurempi pelialue antaisi siroille ja nopeille tyttölapsille tasavertaiset mahdollisuudet rotevampia kanssasisariaan vastaan. Nykyisellään uhkaa mimmiliigasta sittenkin tulla mammaliiga.⁸²

Kirjoittaja siis toivoo naisjalkapalloilun kehittämistä parempaan suuntaan ja toteaa tämän myös lisäävän lajin kiinnostavuutta. Kritiikki on siis kohdistettu enemmänkin rakenteita ja sääntöjä kohtaan kuin naisjalkapalloiluun. Naisjalkapalloilu ei vaikuta herättäneen 1970-luvulla mielipidekirjoituksissa kuitenkaan suurta kirjoittelun intoa vastaan eikä puolesta. Näin ei ainakaan *Helsingin Sanomien* mielipidepalstalla ole näkynyt kansan vastustusta naisjalkapalloa ja sen sopimattomuutta kohtaan.

Naisjalkapallon alkuaikoina maininnat peleistä jäi välillä lehdessä melko pienelle huomiolle, vaikka alkuinnostus näkyikin kiinnostuksena ja lisääntyneinä artikkeleiden määränä. Miesten pelien esiotteluista on mainintoja, kuten:

Mimmiliiga jatkuu. Tänä iltana pelaavat Stadionilla HIFK-Reipas kamppailun esiotteluna samojen seurojen naispallolijat. Heidän ottelunsa alkaa klo 17.30.⁸³

Välillä kuitenkin esiottelutkin ovat herättäneet suurta kiinnostusta ja huomiota. 18.06.1971 *Helsingin Sanomissa* Riitta-Eliisa Laine kirjoittaa naisjalkapallosta kunnioittavaan ja ylistävään sävyyn:

---

⁸¹ Pirinen 2006, 51.

⁸² *Helsingin Sanomat* 09.06.1971.

⁸³ *Helsingin Sanomat* 04.07.1971.

Tapion Hongan miehet eivät jalkapallotouhuissa ole yletyneet mestaruussarjaan, mutta muutkin kuin honkalaiset epäilevät, että tämän tapiolaisen seuran naisjalkapalloilijat sitä vastoin ovat maan parhaat. Asian ainoa harmi on siinä, että Hongan naiset eivät pääse arvoiselleen areenalle eli kansalliseen Mimmiliigaan. Siihen nimittäin pääsevät ne naisjoukkueet, joiden seuran miehet ovat jalkapallon mestaruussarjassa... Mutta sinne ei sitten miesten pidä mennä naureskelemaan. Nämä naiset nimittäin ovat tosissaan ja käyvät säännöllisesti harjoituksissa siinä kuin miehetkin, eri aikoina kuitenkin. Tästä nimittäin lienee aihetta miehille huomauttaa. Tiedämmehän kaikki, miten rakkaat ns. luomakunnan kruunumme useimmiten suhtautuvat naisurheilijoihin. Hiukan samalla tavoin kuin naisautoilijoihin, sanoisin. Hongan joukkueessa pelaa perjantaina myös urheilumissiksi leimautunut Pirjo Laitila, Miss Suomi... Pirjo Laitila harmittelee, ettei nyt missivuotenaan ehdi jatkuvasti käydä harjoituksissa, varsinkin kun naisjalkapalloilu juuri tänä vuonna on lyönyt itsensä läpi Suomessa.⁸⁴

Tämä artikkeli kritisoi järjestelmää, koska osaava naisjalkapallojoukkue ei pääse pelaamaan miesten vuoksi. Hän kuvaa naisia omistautuneiksi ja taitaviksi, mutta näkee epätasa-arvoa heidän kohtelussaan. Hän viittaa myös laajemmin miesten suhtautuvan naisurheiluun ”samalla tavalla kuin naisautoilijoihin”. Tämän voi tulkita tarkoittavan sitä, etteivät naiset ehkä kuulu sille paikalle tai eivät ainakaan osaa sitä samalla tavalla kuin miehet ja näin naisille voi naureskella. On myös huomioitava, että kantaaottavan artikkelin on kirjoittanut naispuolinen toimittaja, mikä osaltaan voi vaikuttaa artikkelin sanomaan. Toisaalta, kuten tulemme huomaamaan, myös miessukupuolesta löytyy naisjalkapalloa tukevia toimittajia. Artikkelin lopussa on vielä kuva, ja kuvateksti: ”Italiassa on joissain paikoissa jo jouduttu eristämään jalkapallo-otteluiden katsojia aidan toiselle puolelle, jotta naiset saisivat pelata rauhassa. Onneksi suomalainen mies tunnetaan tyynenlaiseksi olennoiksi, joka ei niin helposti kuumene.”⁸⁵ Tästä ei selviä, ovatko miehet kuumentuneet sen vuoksi, että naiset ylipäänsä pelaavat ja ovat yrittäneet estää pelin, vai miksi katsojat on jouduttu eristämään. Naiset vaikuttavat kuvassa 2 tulleen lähemmäs katsojia näyttille. Kuva tuo mieleen tilanteen eläintarhasta, jossa innokkaat aidan toisella puolella olevat vierailijat ovat tulleet katsomaan jotain uutta ja ihmeellistä esillä olevaa eläintä.

---

⁸⁴ *Helsingin Sanomat* 18.06.1971.

⁸⁵ *Helsingin Sanomat* 18.06.1971.

Kuva 2 *Helsingin Sanomat* 18.06.1971. Kuva: Lehtikuva/*Helsingin Sanomat*.

1970-luvun naisjalkapalloa koskevien artikkeleiden kuvitus kertoo myös siitä, että naisjalkapallolle haluttiin antaa tilaa ja näkyvyyttä lehdessä, joskin kuvavalinnat ja niiden kuvatekstit osoittavat vielä naureskelua ja vähättelyä, kuten kuva 1 naisista polttamassa tupakkaa ja kuva 2 aidan takana naisia katsovista miehistä osoittaa. Runsas kuvitus ei ollut kuitenkaan 1970-luvulla tyypillistä *Helsingin Sanomien* sivuilla, joten kuvat artikkeleiden yhteydessä kertovat asian kiinnostavuudesta. On myös nostettava esiin, että 1970-luvulta löytyy artikkelien yhteydessä kuvia pelitilanteista, eli kaikki kuvat eivät olleet osoitusta naisten pelin väheksynnästä. Esimerkiksi kuva 3 osoittaa, että pelissä otetaan kontaktia, ja se ei ole siroa tai kaunista, kuten vanhentuneet kauneusihanteet toivoivat naisten urheilulta. Tämän kaltaiset kuvat artikkeleiden yhteydessä toisaalta osoittivat lajin miehisyyttä, mutta myös naisten sopivuuden yhtä lailla lajin pariin. Naureskelulle ei siis tulisi olla aihetta.

Kuva 3 *Helsingin Sanomat* 04.06.1971. Kuva: Hannu Lindroos/*Helsingin Sanomat*.

Toimittaja Voitto Sulander on kirjoittanut 1970- ja 1980-luvuilla naisjalkapalloilun puolesta. 17.06.1971 hän kirjoittaa ison, lähes sivun kokoisen miesten maajoukkueen häviöstä kertovan artikkelin jälkeen:

Oli sentään hyvä, että ennen kamppailua nähtiin miellyttävä väriläikkä naisten ottelun merkeissä. Tapion Honka löylytti Turun Palloseuran kanssasisaret 4–2. Mitäpä olisikaan nähty, jos mimmiliiga olisi alkanut pyöriä jo 1907?⁸⁶

Sulander esittää hyvän kysymyksen siitä, missä naisjalkapallo voisi olla, jos se olisi sallittu jo samaan aikaan kuin miestenkin jalkapallo. Hän näkee naisissa ja naisjalkapallossa siis potentiaalia. Myös 15.09.1971 artikkelissa pohditaan naisurheilun historiaa ja mahdollisuuksia:

HJK:n mimmit todistivat: isot miehet ilkkuvat turhaan. Kun naiset nousivat vuosisadan vaihteessa polkupyörän satulaan ja ryhtyivät polkemaan, miehet närkästyivät. Kun naiset innostuivat viime keväänä jalkapalloilusta ja alkoivat pelata, miehet nauroivat. Ihmisten erilaiset roolit määrittävät sen, että naiset joutuvat aloittamaan kaikki asiat miehiä myöhemmin. Miehet ovat potkineet palloa vuosikymmeniä. Naiset ovat juosset jalkapallokentillä vasta puolisen vuotta. Kun naiset pelasivat ensimmäisiä ottelujaan, isot miehet olivat kuolla nauruunsa katsomoissa. Naisten pelaaminen oli vuosisadan

⁸⁶ *Helsingin Sanomat* 17.06.1971.

huuli. Eihän nainen voinut osua pyöreään palloon...Kun nainen pukkaa palloa päällä miehet karjuvat: ”Siinä osuu kaksi tyhjää yhteen”...Tämä ei ole mitään yleisön naurattamista... Kaikesta alentuvasta hymyilystä, aliarvioimisesta ja vitseistä huolimatta nainen on kehittynyt taidoissaan.⁸⁷

Myös tyttöjen jalkapalloharrastuneisuudesta on kirjoitettu artikkeleita. 08.07.1971 *Helsingin Sanomien* artikkelissa ”Jalkapallokoulu odottaa oppilaita” kerrotaan, kuinka innokkaasti jalkapallokoulu on saanut tyttöjä mukaan ja voimistelun opettaja toteaa heidän olevan teknisesti harvinaisen pitkällä. Artikkelin kuvatekstissä on kirjoitus: ”Pirjo Aaltonen, 7 vuotta, tähtää isona mimmiliigan tähtöseksi.”⁸⁸ Tyttöjä siis on kiinnostanut jalkapalloharrastus, ja heidän taitojansa kehutaan. Huomio kiinnittyy kuvatekstin ”tähtönen”-sanaan, jonka voi nähdä kuitenkin vähättelevänä käsitteenä. ”Tähtönen” juontaa sanasta tähti, mutta se on muokattu tytölle tai naiselle sopivaksi. Monet jalkapalloa pelaavat naiset harrastivat pääalajinaan jotain muuta lajia 1970-luvulla ja tämäkin näkyy *Helsingin Sanomissa*. 12.09.1971 julkaistussa lehdessä on artikkeli ”Nyt saa mimmiliiga jäädä, nyt uidaan jälleen tosimelellä”, jossa on haastateltu nuorta uimaria Kaija Virhoa. Jalkapallo on siis ollut oheislaji, joka nyt siirtyy syrjään uinnin tieltä. Jalkapallon toimiminen oheislajina, josta siirrytään uimaan ”tosimelellä” tuo kuvan, että uinti on vakavampi harrastus kuin naisjalkapallo. Toisaalta lajin pienuuden ja uutuuden huomioon ottaen artikkeli kuitenkin nostaa esille, että muidenkin lajien naisurheilijat pelaavat jalkapalloa, ja näin tuo lajia esiin.

Vaikka naisjalkapallon käynnistymisen ensimmäinen vuosi ja siitä herännyt keskustelu näkyy kiinnostuksena naisjalkapalloa kohtaan, on sitä kuitenkin nimitetty myös poppakonstiksi jalkapallon suosion ja yleisömäärien kasvattamiseksi: ”Se ei tapahdu poppakonsteilla kuten showesityksillä tai naisjalkapallolla.”⁸⁹, toteaa ekonomi ja mainospäällikkö Yrjö Jäntti 25.11.1971. Naisjalkapalloa pelattiin alkuvuosina miesten pelien yhteydessä ikään kuin alkunäytöksenä ennen varsinaista peliä, joilla on ehkä yritetty houkutella myös lisää yleisöä. *Helsingin Sanomien* artikkeleiden mukaan naisjalkapallon ensimmäinen vuosi Suomessa herätti paljon kiinnostusta lajia kohtaan sekä puolesta että hieman myös vastaan. Negatiiviset kommentit vaikuttavat kuitenkin olevan lähinnä naureskelua kuin suoraa puhetta naisjalkapallon sopimattomuudesta.

2.2.2 Toiminnan vakiintumisen ja menestyksen haasteet

Hyvin sujuneen ensimmäisen vuoden ja kauden perusteella toimikunta esitti, että naisten jalkapallotoiminta tehtäisiin viralliseksi. Tämä tarkoitti muun muassa laajemman kansallisen ja

⁸⁷ *Helsingin Sanomat* 15.09.1971.

⁸⁸ *Helsingin Sanomat* 08.07.1971.

⁸⁹ *Helsingin Sanomat* 25.11.1971.

alueellisten sarjojen käynnistämistä. Hyvin alkanut toiminta kuitenkin jäi jälleen tuuliajolle, sillä palloliitto ei tehnyt paljoa töitä tyttö- ja naisjalkapallon leviämiseksi ja seuraavan kymmenen vuoden aikana naisten jalkapallosta kokoustettiin vain kahdesti, vuosina 1975 ja 1977. Kun kilpailutoiminta käynnistettiin vuonna 1971, alettiin käynnistää myös naisten maajoukkutoimintaa. Ensimmäistä maaottelua koitettiin järjestää jo vuonna 1972 siinä onnistumatta. Suomen naisten ensimmäinen maaottelu pelattiin Ahvenanmaalla 25.08.1973, jossa Suomi kohtasi Ruotsin. Peli päättyi 0–0. Ottelussa oli jopa 1500 katsojaa, ja se televisioitiin. Pelejä pelattiin lähivuosina lähinnä muita pohjoismaita vastaan, eikä otteluita ollut kovinkaan montaa. Pohjoismaiden mestaruudesta kisattiin ensimmäisen kerran vuonna 1974 heikolla menestyksellä ja Suomi teki ensimmäisen kerran maalin vasta vuoden 1976 kisoissa. Tästä eteenpäin myös maajoukkutoimintaan alettiin panostamaan enemmän.⁹⁰ Ensimmäinen epävirallisen Euroopan mestaruusturnaus pelattiin Italiassa vuonna 1978, jossa Suomikin oli mukana. Suomen naisten maajoukkue pelasi 1970-luvulla yhteensä vain 20 ottelua. Otteluita ei siis ollut kovinkaan montaa, joten mainintojakaan ei voi olettaa olevan *Helsingin Sanomissa* kovinkaan paljon.

Helsingin Sanomien aineiston perusteella naisten maajoukkue ei saanut paljoakaan huomiota mediassa ja artikkelit, jotka tehtiin ovat melko pieniä ja usein ilman kuvitusta. Esimerkiksi *Helsingin Sanomissa* 26.07.1974 mainitaan otsikolla ”Suomen naiset kovassa seurassa”, että on mielenkiintoista nähdä miten suomalaiset pelaavat Tanskaa vastaan. Ottelu pelattiin Tanskaa vastaan 28.07.1974. *Helsingin Sanomat* kirjoittaa päivää myöhemmin, 27.07.1974 otsikolla ”Vaihtotyttö laukaisi voiton ruotsille”⁹¹, että ”Suomenkin tytöt pääsivät juoneen mukaan”⁹², ja että Suomella ei ollut ”yhtä hyviä tyttöjä aloituskokoonpanon ulkopuolella”⁹³ kuin Ruotsilla. 1970-luvun naisten maajoukkuetta käsittelevät jutut ovat melko samanlaisia eli lyhyitä kuvauksia menneestä tai tulevasta pelistä. Myös edellisen lehtiartikkelin mukainen ”tytöttely” toistuu, kun taas tulevilla vuosikymmenillä tytöttelystä on selkeästi luovuttu. Tyttöjen ohella usein puhutaan kuitenkin ”naisista” tai ”mimmeistä”, joten tytöttely ei vaikuta olleen kovin yleistä lehtiartikkeleissa. Pirinen huomauttaakin, että aikuiset naiset kohtaavat mediassa tytöttelyä, kun taas miehiä ”pojitellaan” harvoin. Pirisen mukaan ”Tytöttely merkityksellistää naisurheilijat lapsekkaiksi, heikoiksi, epäitsenäisiksi ja muista riippuvaisiksi, mikä saa naisen oman panoksen urheilemisessa näyttämään vähäiseltä”.⁹⁴

⁹⁰ SPL:n toimintakertomus 1976.

⁹¹ *Helsingin Sanomat* 27.07.1974.

⁹² *Helsingin Sanomat* 27.07.1974.

⁹³ *Helsingin Sanomat* 27.07.1974.

⁹⁴ Pirinen 2006, 52.

Vaikka vuoden 1971 kaudesta kirjoitettiin lehdissä aktiivisesti, on kuitenkin havaittavissa, että ensimmäisen vuoden jälkeen artikkelien määrä alkaa kuitenkin jo laskea. Tulevina vuosina maininnat alkavat olla enemmän lyhyitä mainintoja tulevista peleistä tai kutsuja harjoituksiin. Sama kehitys liittyi myös artikkeleiden yhteydessä oleviin kuviin, joiden määrä vähenee selvästi samalla kun artikkeleiden määrätkin vähenevät ja pituus lyheni. 10.03.1972 *Helsingin Sanomat* kirjoittaa, että Helsingin piirin mimmiliigalle on varattu jo oma kenttä Mustikkamaalta, jonne miehillä ei ole asiaa pelaamaan, ainoastaan katsomaan. Samassa yhteydessä mainitaan, että Mustikkamaalle on saatu uudet hyvät pukusuojat ja sauna. Mimmiliigan saamasta huomiosta tulevina vuosina kuitenkin kertoo esimerkiksi se, että Mimmiliigan loppuottelusta mainitaan 30.10.1972 kovin vähäsanaisesti: ”Myös mimmit ratkaisun edessä. Miesten jalkapallomestari ratkeaa, samoin naisten. Mimmiliigan loppuottelussa kohtaavat HJK ja Hifk.”⁹⁵

Menestyksekkäitä ja aktiivisia joukkueita tuntui löytyvän myös juuri niistä kaupungeista, joissa miesten jalkapalloilu oli suosittua ja voitokasta.⁹⁶ Uutuuden viehätyks tuntui kuitenkin kadonneen muutamassa vuodessa ja laji ei levinnyt 1970-luvulla niin kuin oli toivottu. Uusia pelaajia yritettiin värvätä esimerkiksi sanomalehti-ilmoituksilla, mutta ongelmana oli myös valmentajien puute.⁹⁷ Harjoitteluajat olivat myös huonoja ja naisilla ei ollut asiaa nurmikentille.⁹⁸ Naisjalkapallon arvostus ei tuntunut myöskään kasvavan, joten laji ei houkuttanut pelaajia. 29.08.1974 lehtijutussa haastatellut miespelaajat olivat tyytymättömiä pelinsä tuomarointiin. He totesvat, että ”Mimmiliigaan tuollainen tuomari”,⁹⁹ mikä kertoo osaltaan naisjalkapallon arvostuksesta miesten keskuudessa lajin parissa. Kilpaurheiluhistoriassa Suomessa oli totuttu vahvoihin yksilöurheilua harrastaviin naisiin, kuten hiihdon Siiri Rantaseen. Toisaalta kesäisin oli totuttu pelaamaan pesäpalloa, ja käsipallojoukkueet pelailivat jalkapalloa kesäisin huvikseen kauden ollessa katkolla.¹⁰⁰

Vuosikymmenen lopulla, 10.10.1979 *Helsingin Sanomissa* on artikkeli ”Ruotsin jalkapalloliiton puheenjohtaja: UEFA:n otettava vastuu naisista”, joka pureutuu naisjalkapalloilun asemaan. Ruotsin jalkapalloliiton puheenjohtaja mukaan naisten jalkapalloilu ansaitsee enemmän huomiota kuin UEFA on antanut. Naiset ovat joutuneet taistelemaan tasa-arvostaan yhteiskunnassa, ja samaa on tapahtunut myös jalkapallossa, joka on ollut 60-luvun loppuun saakka tiukasti miesten

---

⁹⁵ *Helsingin Sanomat* 30.10.1972.

⁹⁶ *Kiukas* 1992, 57.

⁹⁷ Naisjalkapallotoimikunnan pk nro 4/71.

⁹⁸ Naisjalkapallotyöryhmän muistio 1/82. Lehtonen 1997, 108.

⁹⁹ *Helsingin Sanomat* 29.08.1974.

¹⁰⁰ Hjelm 2007, 233.

valtakuntaa. Hän myös mainitsee, että Neuvostoliitossa laji on tähän asti ollut kiellettyä pelaajien loukkaantumisalttiuden varjolla. Kuitenkin monessa maassa naisten jalkapallo on kasvut niin paljon, että se kilpailee pukukopeista, kentistä ja harjoitusajoista miesten kanssa. Ruotsin jalkapalloliiton puheenjohtaja Brodd kuitenkin uskoo vielä kuluvan vuosikymmenen ennen kuin eräiden maiden kansalliset liitot hyväksyvät naiset piirinsä tai sallivat edes naisten pelata jalkapalloa.

Kilpailu onkin nähty soveliaampana lajeissa, joissa ruumiillinen esteettisyys ja ilmaisu ovat korostuneita, kuten tennis, taitoluistelu ja voimistelu. Raskaat välineet ja fyysiset kontaktit tekevät lajista miehisen, ja siksi myös jalkapalloa on näin pidetty miehisenä ja vaarallisena naisille.¹⁰¹ Artikkelissa esiin nostetun Broddin ajatukset kuvaavat hyvin 1970-luvulla vallinnutta tilannetta naisjalkapallon tilasta. Hän on myös oikeassa aavistellessaan tulevaa lajikehitystä. Kritiikkiä ja tasa-arvokeskustelua siis on nostettu aika ajoin esille *Helsingin Sanomissa* 1970-luvulla monien eri tahojen toimesta, ja keskustelu naisjalkapallon tilasta on ollut osana suurempaa tasa-arvokeskustelua niin naisurheilussa kuin yleisesti yhteiskunnassa.

---

¹⁰¹ Pirinen 2006, 14–15.

3 Kohti uutta nousukautta

3.1 Toiminta kasvaa ja kehittyy 1980-luvulla

Vuonna 1982 tehtiin ensimmäinen kartoitus naisjalkapalloilun tilasta Suomessa. Maajoukkueella ei esimerkiksi ollut täysipäiväistä palkattua valmentajaa eikä palloliitossa ollut naisjalkapallosta vastaavaa henkilöä tai valiokuntaa. Palloliiton suunnitelma oli ollut, että piirit keskittyisivät harrastuksen lisääntymiseen tähtäävistä toimista, mutta resurssit olivat olleet puutteelliset eikä suunnitelmaa ollut voitu toteuttaa. Kasvu harrastajamäärissä oli ollut hidasta ja 1980-luvulle tultaessa naisharrastajia oli noin 2500.¹⁰² Esimerkiksi Ruotsissa kasvu ja suosio oli paljon nopeampaa. Vuonna 1970 naispelaajia oli 728, mutta vuonna 1980 pelaajia oli jo 26 000 ja kasvuvauhti sen kuin kiihtyi.¹⁰³

Suomen nais- ja tyttöpelaaajien määrää käytettiin myös lehdistössä selittävänä tekijänä Suomen altavastaajan asemaan: 19.08.1982 *Helsingin Sanomissa* kirjoitetaan:

Murskatappio avasi naisten EM-urakan...Jo ennen peliä oli asetelma lohduton. Suomen 2300 naisjalkapalloilun harrastajasta koottu joukkue vastassaan 70000 pelaajan katraasta seulottu ruotsalaisryhmä neljä-viisi vuotta pidempään jalkapallo-oppeja kartuttaneena.¹⁰⁴

Suomen naisten huonoa menestystä selitetään osin siis olosuhteiden pakolla, eikä niinkään naisten maajoukkueen huonoudella tai lajin sopimattomuudella. Ruotsissa on naisjalkapalloilu paljon kehittyneempää kuin Suomessa ja se halutaan myös tässä nostaa esille selittäväksi tekijäksi tappiolle. Ruotsin paremmat olosuhteet naisjalkapalloilulle on ollut useampaankin kertaan kirjoittelun aiheena. Pari vuotta myöhemmin, 09.08.1984, *Helsingin Sanomissa* kerrotaan kahdesta tulevasta ottelusta Ruotsissa: ”Ottelupulaa potanut Suomen naisten jalkapallomaajoukkue on saanut kaivattua ohjelmaa heinäkuun lopulle.”¹⁰⁵ Ohessa on myös mainittu, että naisjalkapalloilu on myötätuudessa ja pelaajien määrä on kasvanut:

Naispuolisia nappulakengän kuluttajia on jo 3450, länsinaapurissa kuitenkin kymmenkertainen määrä. Varsinkin tyttöjen määrä kasvanut räjähdysmäisesti. Kilpailu kiristyy ja taso nousee.¹⁰⁶

---

¹⁰² Naisjalkapallotyöryhmän muistio 1/82.

¹⁰³ Hjelm 2007, 229.

¹⁰⁴ *Helsingin Sanomat* 19.08.1982.

¹⁰⁵ *Helsingin Sanomat* 09.08.1984.

¹⁰⁶ *Helsingin Sanomat* 09.08.1984.

Jälleen Suomen naisjalkapalloilun tilaa selitetään naisista itsestään riippumattomilla tekijöillä, kuten pelien puutteella ja harrastajien pienellä määrällä verrattuna Ruotsiin. Artikkelin kuitenkin antaa toivoa tulevaisuudesta, sillä tyttöjen määrä on kasvanut huomattavasti ja taso on nousussa.

3.1.1 Miesten suoritukset naisten mittapuuna

1981 Suomen naismaajoukkue voitti ensimmäistä kertaa hopeaa Pohjoismaiden mestaruus turnauksessa, mikä oli paras saavutus siihen asti naisjalkapallossa Suomessa.¹⁰⁷ Tästä ottelusta on kirjoittanut *Helsingin Sanomiin* jo 1970-luvun puolella tutuksi tullut naisjalkapalloilun puolestapuhuja Voitto Sulander oman kolumninsa naisten pelistä kertovan artikkelin ”Pm-Hopea yllätysasein” oheen:

Se oli todella yllättäjän osa. Suomen naisjalkapalloilu niitti paitsi naisellisella olemuksellaan myös jalkapalloilullisesti mainetta, joka ei edes pohjoismaiden puitteissa ole lajissa jokapäiväistä leipää miestenkään kohdata. Naisemme, solakoiksi sulottariksi kasvavat tyttäreemme, ovat sitä paitsi ansainneet tuon hopeamitalin. Se ei ollut mikään sattuma vaan ennen kaikkea määrätietoisen työn tulos.

Yhdyn täysin sydämin Kaj Österbergin ennen PM-kisoja esittämään ajatukseen ”naisjalkapalloilu on tullut jäädäkseen”. Jäädäkseen siitä huolimatta, että tasomme ei vielä ole täysin kansainvälistä, mutta onhan meillä vain 2500 harrastajaa Ruotsin ja Tanskan 25000 rinnalla.

Suomen tytöt antoivat rohkaisevan esimerkin siitä, että olemme menossa jalkapalloilun oikealla saralla voimakkain askelin eteenpäin. Terveiseni seurajohtajille: Hyväksykää naisjalkapalloilu tasaveroisena miesten pelien rinnalle siitä huolimatta, että naiset eivät tietenkään taidollisesti saavuta miesten huippua. Kuinka he voisivatkaan sen tehdä ja miksi se muuten olisi tarpeellista.¹⁰⁸

Sulander puhuu naisten kohdalla määrätietoisesta työstä, mitalin ansaitsemisesta sekä naisjalkapalloilun eteenpäin menemisestä. Hän haluaa naisjalkapalloilun myös tasavertaiseksi miesten pelien rinnalle. Toisaalta kolumnista voi huomata myös tietynlaisia piirteitä, jotka kertovat naisurheilun ja naisjalkapallon arvostuksesta, vaikka Sulanderin kirjoitus onkin tarkoitettu kannustukseksi naisjalkapalloseuralle. Naisjalkapalloilua hän kuvaa sen naisellisella olemuksella ja pelaajia solakoiksi sulottariksi. Vaikka nämä ovat tarkoitettu kehuiksi, ulkonäön kommentointi hyveenä urheilussa osoittaa, ettei naisurheilua pidetty samanarvoisena kuin miesten urheilua. Miesten urheilussa harvoin on keuhettu urheilijan ulkonäköä. Tässäkin tekstissä nousee jälleen puolustelu ja vertailu Ruotsin valtaviin harrastajamääriin sekä 1970-luvulla enemmän esiintynyt

¹⁰⁷ SPL:n toimintakertomus 1981.

¹⁰⁸ *Helsingin Sanomat* 20.07.1981.

”tytöttely”. Sulander myös toteaa, etteivät naiset taidollisesti voi saavuttaa miehiä, eikä se ole edes tarpeellista. Sulanderinkin usko naisten osaamiseen on kannustava ja myös anteeksiantava. On kuitenkin huomioitava, että vaikka fyysisesti naiset eivät voi biologisista ja näin heistä itsestään riippumattomista syistä pystyä samaan kuin miehet, taidollinen osaaminen ei pitäisi olla yhteydessä sukupuolen fyysisiin ominaisuuksiin. Sulanderin kirjoitusten analysoiminen paljastaa syvällä yhteiskunnassa olleita ajatusmalleja naisurheilijoiden asemasta ja pystyvyydestä siitä huolimatta, että kirjoitus on tarkoitettu ylistykseksi.

Sulander on myös viisi vuotta myöhemmin selittänyt naisjalkapalloilijoiden osaamista, vaikka naiset taistelivatkin mainiosti tšekkoslovakialaisia vastaan:

Naisten jalkapalloilua on säännöistä ja osaamisesta huolimatta arvosteltava hieman erilaisella mittarilla kuin miesten pelejä. Erikoisesti fyysisellä alueella naiset eivät pystyi samanlaisiin suorituksiin. Pallo ei yksinkertaisesti lennä. Näpertelevä syöttöpeli johti usein pallon menetyksiin.¹⁰⁹

Sulander toteaa myös, että naisjalkapalloilun kehitys on hidasta. Suomella on nyt 46. maaottelu, kun Tšekillä vasta yhden käden sormin laskettavissa oleva määrä. On mielenkiintoista, että vaikka viisi vuotta aiemmin Sulander kehotti hyväksymään naisjalkapalloilun miesten jalkapallon veroiseksi, hän silti kehottaa arvioimaan naisten jalkapalloilua erilaisin mittarein. Riitta Pirinen on väitöskirjassaan käsitellyt juuri tätä naisten suoritusten tarkastelua erilaisin mittarein kuin miesten suorituksia. Naisten pystyvyys on määritelty usein luonnollisesti heikommaksi kuin miesten ja siksi monessa lajissa naisten versiota pelissä on helpotettu esimerkiksi kevyemmällä välineillä tai lyhyemmällä suoritusmatkalla. Pirisen mukaan suorituskäytäntöjen ja mittareiden erilaisuus ei ole itse ongelma, vaan se, että miesten suoritus nähdään urheilumaailmassa mittapuuna, josta naisten suoritukset ja voitot ovat helpotettuja versioita ja siksi ne myös saavat arvostusta vähemmän.¹¹⁰ Erilaisin mittarein naisten pelin arviointi on siis Sulanderilta sinänsä hyvä idea, mutta syyksi hänkin näkee naisten fyysisen heikkouden verrattuna miesten vastaavaan suoritukseen. Naisilta voidaan siis odottaa vähemmän kuin miehiltä, sillä miesten suoritus on taso, johon naisten suoritusta verrataan.

Vaikka naisten osaamista ja resursseja Suomessa verrataan usein miesten tasoon, 19.01.1989 tehty otteluraportti Suomen ja Kiinan välisestä ottelusta paljastaa, että naiset voivat myös pärjätä, jos resursseja olisi tarpeeksi. Artikkelissa ”Kiina panostaa naisjalkapalloiluun” todetaan, että vaikka

---

¹⁰⁹ *Helsingin Sanomat* 31.07.1986.

¹¹⁰ Pirinen 2006, 14.

naisten jalkapallomaajoukkueen historia on Kiinassa lyhyt, se on pärjännyt paremmin kuin Kiinan miehet, jotka ovat jäämässä jalkapalloilussa taka-alalle. Suomen naisten olivat hävinneet ottelun Kiinalle 0–5. Tästä aiheesta *Helsingin Sanomat* ovat kirjoittaneet jo vuosia aiemminkin otsikolla: ”Mimmiliiga ikivanha kiinalainen keksintö”:

Kiinalaisten historioitsijoiden mukaan naiset pelasivat Kiinassa jalkapalloa jo 2000 vuotta sitten, kauan ennen kuin tuli muotiin puristaa kiinalaisnaisten jalkaterät muodottomiksi ja näin potkimiseen sopimattomaksi. Vankimmat todisteet naisjalkapallosta ovat Han dynastian aikaisessa kivitaulusessa, johon on hakattu palloa potkaisevan naisen kuva... Viimeisten 300 vuoden aikana naisjalkapalloa ei Kiinassa ole harrastettu. Vasta 1981 se otettiin virallisesti maan urheiluohjelmiin mukaan ja esimerkiksi viime marraskuussa kiinalaisjoukkueet ottivat kaksoisvoiton Kantonin suuressa kansainvälisessä turnauksessa.¹¹¹

Vaikka monesti naisjalkapalloilun tilaa Suomessa kommentoidaan sen ”uutuudella”, tämänkaltaiset artikkelit osoittavat, että naisjalkapallon menestykseen olisi ehkä mahdollisuudet, jos resurssit ja yhteiskunnan ilmapiiri sen sallivat.

3.1.2 Tasa-arvokeskustelu kiihtyy

Pikkuhiljaa naisjalkapalloilu oli pääsemässä osaksi suomalaista urheilu- ja liikuntakulttuuria. 1980-luvulla hyvinvointivaltio koki nousukauttaan, ja esimerkiksi uudella liikuntalailla varmistettiin ja lisättiin kansalaisten liikuntamahdollisuuksia. Tämä lisäsi myös liikuntarakentamista, johon panostettiin entistä enemmän 1980-luvulla.¹¹² Liikuntalain turvin myös seurat saivat lisää tukea kunnilta, sillä avustukset olivat ehtoina kuntien täysien valtionosuuksien saamiseksi. Näin myös järjestötoiminta koki nousukautta ja herätti kiinnostusta liittymään seurojen jäseniksi. Vuonna 1982 perustettiin myös naisjalkapallon kehitystyöryhmä, jonka ansiosta palloliittoon perustettiin naisvaliokunta. Myös piirejä kannustettiin perustamaan naisvaliokuntia, sillä lajin piiriin haluttiin entistä enemmän tyttöharrastajia. Naisvaliokunta olikin valmistelemassa kouluhallitukselle asti kirjelmää, jotta jalkapallo otettaisiin myös tyttöjen liikunnan opetusohjelmaa, mutta sitä ei koskaan lähetetty. Palloliitto kuitenkin järjesti vuonna 1985 valtakunnallisen koulujen välisen kilpailun jalkapallossa.¹¹³

Vielä vuoden 1985 opetussuunnitelmassa liikunnan oppiaineen lajivalinnoissa oli selkeitä eroavaisuuksia sukupuolien välillä. Työille on varattu voimisteluun vajaa kolmannes ja palloiluun noin viidennes, kun taas pojat käyttävät voimisteluun noin neljänneksen, samoin kuin palloiluun.

¹¹¹ *Helsingin Sanomat* 19.01.1989.

¹¹² Kokkonen 2013.

¹¹³ Naisvaliokunnan pk 4/83, Naisvaliokunnan pk 2/85.

Tytöillä painotetaan eniten peruskoulussa voimistelua ja hiihto on ensisijainen talviliikuntamuoto. Palloilussa tytöillä on mainittu lajit pesäpallo, koripallo, lentopallo, sekä tutustumista muihin peleihin. Pojilla palloilu on laajempaa, ja tavoitteissa mainitaan taitojen oppimisen lisäksi taktiikat, erikoistilanteet, omien pelien järjestäminen ja johtamis- ja erotuomaritehtävät, joita tytöillä ei ole mainittu. Myös jo mainittuihin tyttöjen lajeihin on tehty pojille yhden lajin lisäys: jalkapallo. Pojilla on mainittu, että muitakin pelejä voidaan sijoittaa opetusohjelmaan. Pojilla myös luistelu ja jääpelit taktiikoineen, sekä poikien mahdollisuus uimakandidaatin ja -maisterin suorituksiin, sekä pallopelit vedessä, erottavat tyttöjen ja poikien opetussuunnitelmia. Tämä opetussuunnitelma oli voimassa vuoteen 1994 asti, jolloin uusi opetussuunnitelma astui voimaan.

Tytöjä ja poikia voivat kiinnostaa liikunnassa eri lajit ja siksi myös painotukset ovat erilaisia. Toisaalta opettajilla on perinteisesti ollut pedagoginen valta määrittää itse opetussuunnitelman ohjeistuksia mukaillen omaa opetustaan, joten herää kysymys, mikseivät opetussuunnitelmien sisällöt ole voineet olla sukupuolien välillä samat, ja opettaja olisi voinut soveltaa itse oppilaiden toiveiden ja sukupuolen mukaan opetustaan. Toki pelkän opetussuunnitelman tiedoista emme voi tietää millaista opetus on todella ollut, tai mitä lajeja tytöt ovat saaneet koulussa kokeilla, mutta opetussuunnitelma on kuitenkin opetusta ohjaava asiakirja, joka heijastaa myös oman aikansa normeja, ja sitä mikä on nähty kullekin sukupuolelle tarpeelliseksi tulevaisuuden taidoksi hallita. Jalkapallo ei ole ollut ainakaan opetussuunnitelman tehneen opetushallituksen mukaan välttämätön tai tarpeellinen taito hallita tytölle.¹¹⁴ Tällä hetkellä voimassa olevassa vuoden 2014 perusopetuksen opetussuunnitelmassa ei ole enää minkäänlaisia sukupuolijakoja, ja ainoa opittava lajikohtainen vaatimus on uintitaito.¹¹⁵ Vaikka jalkapallo ei päässytäkään 1980-luvulla osaksi tyttöjen liikuntatunteja, naisvaliokunta tähtäsi muualla toden teolla tyttö- ja naisjalkapallon kasvattamiseen ja vahvistamiseen. Tytöt saivatkin vuodesta 1986 eteenpäin oman tyttöjalkapalloturnauksen, Stadi Cupin, mikä osaltaan kertoo tyttöjalkapalloon panostuksesta. Ensimmäisenä vuonna mukana olikin yli 70 joukkuetta.¹¹⁶

Edelleen sarjajärjestelmien vakiintuessa 1980-luvulla, naiset joutuivat usein kaikesta huolimatta huonoille kentille. Naisten SM-sarja rinnastettiin kilpailu- ja olosuhdemääräysten mukaan miesten III-divisioonan otteluihin, vaikka naisvaliokunta halusikin naisten SM-sarjan nostoa II-divisioonan tasoiseksi. Tämä ei kuitenkaan toteutunut.¹¹⁷ Tämä herättää osaltaan kysymyksiä Palloliiton

---

¹¹⁴ Perusopetuksen opetussuunnitelma 1985.

¹¹⁵ Perusopetuksen opetussuunnitelma 2014.

¹¹⁶ Naisvaliokunnan pk. 1/86.

¹¹⁷ Naisvaliokunnan pk. 3/89.

asenteista naisjalkapallon suhteen ja osaltaan kertoo, miksi naisjalkapallon kehitys on ollut Suomessa haastavaa. Naisurheilun asema herätti myös 1980-luvulla paljon keskustelua ja tämä näkyy myös *Helsingin Sanomien* aineistossa. Esimerkiksi ”Kuopion urheilun tasa-arvoa tutkittiin” artikkelissa 18.02.1983 todetaan:

Toimikunnan tutkimuksen mukaan miehiä suositaan, mutta Kuopion liikuntatoimen johtaja on todennut, että ”höpö, höpö” ja vetoaa esimerkiksi siihen, että kaupungissa tuetaan naisvaltaisia lajeja. ”Eiväthän naiset ole edes niin kiinnostuneita urheilusta. Kaupungissa toimii noin 60 urheiluseuraa ja niiden 15 000 jäsenestä vaan pari kolme tuhatta on naisia.”¹¹⁸

Liikuntatoimen johtaja lisäksi mainitsee, ettei kukaan tule katsomaan mimmiliigan otteluita, mutta miesten jääkiekko vetää yleisöä. Liikuntatoimen johtajan mukaan naiset eivät ole kiinnostuneita urheilusta, koska he eivät ole liittyneet urheiluseurojen jäseniksi. Tähän on kuitenkin todennäköisesti monia rakenteellisia ja yhteiskunnallisia selityksiä, eikä kyse ole vain naisten kiinnostuksen puutteesta. Esimerkiksi juuri puheessa ja mediassa luodut stereotypiat vaikuttavat siihen, kuinka houkuttelevana laji koetaan itselle. Naiselle voi olla haastavaa tulla miesvaltaisen lajin tai seuran pariin.

Helsingin Sanomat uutisoivat myös kansainvälisiä ajatuksia naisjalkapallon sopivuudesta 19.10.1980 julkaistussa artikkelissa:

Naisille ei sovi jalkapallo- Indonesian naistenasioiden ministeri rouva Lusia Sutanton mielestä jalkapallo ei sovi naisille...Peli on naisten kannalta säädytön ja myös liian rasittava...Itäsaksalainen Bernd Müller sanoi puolestaan äskettäin Berliinissä pidetyssä urheilulääkäreiden kokouksessa, että jalkapallo on hyvin sovelias urheilumuoto naisille. ”Jalkapallo kehittää niin naisten kuin miestenkin taitavuutta, voimaa ja reaktionopeutta, on hyödyksi niin yksityis- kuin työelämänkin kannalta”, Müller sanoi.¹¹⁹

1980-luvulla Euroopassa tasa-arvoate meni suuria harppauksia eteenpäin, mutta globaalisti monet maat eivät ole kulkeneet samaa tahtia yhteiskunnan aatemaailman vapautumisesta. Kulttuuriset ja historialliset erot vaikuttavat myös siihen, miten naisurheilusta ajatellaan. Esimerkiksi poikien Helsinki-Cupin turnauksesta tehdyssä artikkelissa 13.07.1989 on maininta myös naisjalkapallosta:

Englantilaiset Bobby Charlton – urheilukoulun edustajat totesivat naisjalkapallon olevan muualla Euroopassa suositumpaa kuin saarivaltiossa. Syynä miesten mukaan on se, että englantilaiset naisjalkapalloilijat ovat miehekkään näköisiä ja laji perinteisesti on

---

¹¹⁸ *Helsingin Sanomat* 18.02.1983

¹¹⁹ *Helsingin Sanomat* 19.10.1980

miesten laji. Sen sijaan suomalaisia naisjalkapalloilijoita miehet pitivät viehättävinä ja naisellisina.¹²⁰

Englantilaisten naisten ruumiinrakenne tai olemus tuskin poikkeaa niin huomattavasti suomalaisnaisista, jotta englantilaisia naisjalkapalloilijoita voisi sanoa miehekkäämmäksi ja suomalaisia naiselliseksi. Todennäköisesti tähän ajatusmaailmaan vaikuttaa enemmän englantilaisten jalkapallohistoria ja -kulttuuri, jonka myötä naisjalkapallo nähtiin pitkään epäsoveliaana.

Myös Tšekkoslovakian naisjalkapallosta tehdyssä artikkelissa 30.07.1986. pohditaan maan naisjalkapalloilun kohtaamia esteitä:

Kuten kaikkialla muuallakin maailmassa esiintyi Tshekkoslovakiassakin naisjalkapalloilun– heikomman ja kauniimman sukupuolen– vastustusta. Sen sanottiin olevan sopimatonta naisen organismeille ja terveydelle. Mutta todellisuudessa naisjalkapalloilu on vaarattomampaa kuin esimerkiksi käsipalloilu, joka on tänään hyväksytty ja arvostettu laji kaikkialla. Niinpä lieneekin kysymys jostain muusta kuin naisen ruumiinrakenteesta. Mahdollisesti siitä syystä naisten jalkapalloilu alkoi maassamme vasta 1966. Juuri kyseisenä vuonna alkoi myös säännöllinen kansallinen kilpailutoiminta Tshekkoslovakiassa...valtaosa keskeyttää harjoittelun ajanpuutteen takia tai siksi, että he kyllästyvät koviin harjoituksiin tai siirtyvät muiden lajien pariin... naisjalkapalloilulla ei ole vielääkään virallista sponsoria. Pelaajat ovat täysiä amatöörejä, jotka maksavat itse kulunsa. Harjoittelu tapahtuu työajan jälkeen...Maajoukkue muodostettiin 1985.¹²¹

Artikkelin kirjoittaja nostaa esille ajatuksen naisten heikkoudesta, kauneudesta ja urheilun sopimattomuudesta naiselle, mutta toteaa esimerkiksi vaarallisemman käsipalloilun olevan hyväksytty ja arvostettu laji Tšekkoslovakiassa. Kirjoittajan ajatus siitä, että asenteessa naisjalkapalloilua kohtaan on kyse jostain muusta kuin ruumiinrakenteesta pitänee paikkansa, aivan kuten englantilaistenkin naisten tapauksessa. Toisaalta kirjoittaja nostaa esille myös nykyään naisjalkapalloilijoiden kohtaamia haasteita, kuten ajan ja rahan puutteen. Tästä kaikesta huolimatta kaksi päivää aiemmin oli Tšekkoslovakian naisten maajoukkue voittanut Lahdessa Suomen naisten maajoukkueen luvuin 2–0, ja myös *Helsingin Sanomat* kirjoittivat pelistä seuraavan päivän lehteen artikkelin ”Naiset hävisivät jalkapallomaatottelun”¹²². Näiden kahden artikkelin asettaminen peräkkäisille päiville on myös mielenkiintoinen valinta, sillä naisjalkapalloilun vastustuksesta ja maajoukkueen uutuudesta huolimatta Tšekkoslovakia kuitenkin voitti Suomen, mikä kyseenalaistaa myös ehkä Suomen naisten maajoukkue toimintaa. Maajoukkueet pelasivat vastakkain heti

¹²⁰ *Helsingin Sanomat* 13.07.1989

¹²¹ *Helsingin Sanomat* 30.07.1986.

¹²² *Helsingin Sanomat* 29.07.1986.

seuraavana päivänä, ja tuolloin ottelu päättyi 1–1. Edellisessä luvussa onkin mainittu pelin artikkelin kirjoittajan, Sulanderin, näkemys naisjalkapallon luonteesta. Hän toteaa kuitenkin suomalaisten pelin kehittyneen, vaikka naisjalkapalloilun kehitys onkin ollut hidasta. Kehityksen hitauden maininnan lisäksi Sulander kuitenkin itsekin työtötelee artikkelin lopussa maajoukkueen naisia.¹²³ Ottelusta kertovien artikkelien yhteydessä on myös molemmissa kuva pelistä, joka osoittaa naisjalkapallon olevan kovaa ja fyysistä urheilua.

LAHTI #3 28.7.86 : FUUTSMAOTTELU NAISET SUOMI-TSEKIT. VAS. HANNA VANHAJEN, HANNA-MARIA SARLIN (N:06) (NOVOTNA MILADA) (MAALIVAHTI) HOITELEE" SUOMEN PELAAJAT. (R) MARIE TLACHOVA. (N:02) AJ

Kuva 4 *Helsingin Sanomat* 29.07.1986. Kuva: *Helsingin Sanomat*.

Helsingin Sanomien mielipidekirjoituksissa ilmenee läpi 1980-luvun keskustelua naisjalkapallosta, joka keskittyy lähinnä tasa-arvokysymykseen. Myös naisjalkapalloilun arvostus verrattuna moneen muuhun naisurheilun saamaan huomioon on herättänyt ajatuksia. Esimerkiksi 28.07.1981 julkaistussa mielipidekirjoituksessa ”Naisfutis olympialaisiin” kyseenalaistetaan naisjalkapallon saamaa vähäistä huomiota lehdissä ja televisiossa verrattuna muihin naispallolajeihin.

¹²³ *Helsingin Sanomat* 31.07.1986.

Kirjoituksessa myös ihmetellään, miksei naisjalkapallo ole olympialaji, kuten naiskoripallo ja naislentopallo. Toisaalta kirjoittaja kuitenkin kiittää kuluneen kesän uutisoinnista Helsinki Cupin ja naisten MM-turnauksen osalta. Mieliopidestalla 22.07.1981 eräs kirjoittaja oli pahastunut 16.7. tulleesta urheiluruudun lähetyksestä, jossa seuraavan päivän Suomessa järjestettävän PM-turnauksen ottelua mainostettiin kirjoittajan mukaan näin:

Nurmikkoa, maali, uhkea nainen siinä meikkaamassa itseään. Taustalla teksti ”maalia”, ”maalia”, ”maalia”. Mautonta mielestäni, valuin pöydän alle puolestanne toimittajat!¹²⁴

Kirjoittaja kertoo vielä olevansa kyllästynyt yrityksiin tehdä naisjalkapalloilu naurettavaksi. ”Lajin eteenpäin viemisessä seuraorganisaation puitteissa ja miesten monopoliyritysten ristiaallokossa on jo tarpeeksi vastustusta ilman tätä sitkeässä pysyvää, urheiluruudussa esiintynyttä `sirosääri sähkösilmi`-suhtautumistakin.”¹²⁵ Tämä mieliopide urheiluruudun naisia vähättelevästä asenteesta oli saanut myös vastineita. Muut kirjoittajat olivat sitä mieltä, että urheilussa pitää myös voida vitsailla, ja edellisen kirjoittajan suhtautumista pidetään tosikkomaisena. Urheiluruudusta halutaan rennompia ja hauskempia. ”Pallopaita” nimimerkki esimerkiksi toteaa, että: ”Tuskinpa toimittajat halusivat panna halvalla mimmifutista tai naisia.”¹²⁶

Toisaalta myös naiset itse ovat osallistuneet huumorilla höystettyyn tasa-arvon kyseenalaistukseen mieliopidekirjoituksissa:

Mutta eräs räikeä epäkohta on raivostuttanut meitä suunnattomasti, nimittäin: pelaajista näytetään aivan liian vähän lähikuvia! Jos kyseessä olisi vaikkapa mimmiliigan ottelu, ei luultavasti muita kuvia näytettäisikään. Vaadimme siis enemmän lähiotoksia hien kimalteisista adoniksista! Tasa-arvo kunniaan.¹²⁷

Näin kirjoitti nimimerkki ”Paidanvaihtokimara” Ilomantsista 07.07.1982. Kirjoitukseen piiloutuu sanoma naisten jalkapallon seuraamisesta naisten ulkonäön vuoksi, joskin se tuo myös esille miesten jalkapallon kiinnostavan puolestaan naisia myöskin pelaajien ulkonäön vuoksi. Näin naisten ulkonäöstä puhumista ei voi pitää vain naisjalkapalloilijoiden seksuaalisoinimisena. Tästä huolimatta kirjoituksessa on huumorilla käännetty asia negatiivisuuden sijaan toiveeksi miesurheilijoiden lähikuvista samaan tapaan kuin naisurheilijoista.

---

¹²⁴ *Helsingin Sanomat* 22.07.1981.

¹²⁵ *Helsingin Sanomat* 22.07.1981.

¹²⁶ *Helsingin Sanomat* 22.07.1981.

¹²⁷ *Helsingin Sanomat* 07.07.1982.

Myös muutama vuosi myöhemmin keskusteltiin hyvin samantapaisesta temasta yleisönosastokirjoituksessa 13.10.1985: ”Nimimerkki Lisää huumoria ruutuun, mutta ei aina naisten kustannuksessa väitti, että television Urheiluruudussa esitetty välähdys naisjalkapalloilusta olisi ollut vanhentuneiden asenteiden vaalimista.”¹²⁸ Naistoimittaja oli kysynyt kysymyksiä, kuten ”Mikä tekee naisjalkapallosta katsojan kannalta arvokkaan?”¹²⁹ ja ”Voiko naisjalkapallo edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa?”¹³⁰ Kirjoituksen on tehnyt Arto Tiihonen, joka on naisjalkapallojoukkueen valmentaja Jyväskylästä. Kirjoituksessa tuodaan esille näitä vanhentuneita asenteita, kuten kansanedustaja Elisabeth Rehnin väite ”naisjalkapalloilijat ovat kovia kiroilemaan”¹³¹ ja Urheiluruudussa haastateltuna olleen valmentaja Nybergin vastaus ”vähäisimmistä rikkeistä verrattuina miehiin”¹³². Tiihonen toteaa nämä väitteet tutkimuksella todistamattomiksi, eivätkä näin välttämättä tosiksi. Kirjoittajan mukaan ”Kriisit eivät välttämättä ole pahasta, mutta urheilu on kyllä suurilta osin niin miehistä, että saattaa olla, ettei ilman ennakkoluulotonta ajatusten vaihtoa synny minkäänlaista parannusta naisten asemaan kilpailukentillä taikka esimerkiksi urheilu- ja liikuntatiedottamisessa”¹³³. Tiihonen siis kannustaa käymään ennakkoluulotonta keskustelua naisurheilusta, jos ajatusmalleja halutaan muuttaa. Tämänkaltaiset nostot ja keskustelun avaukset valtakunnallisessa mediassa kertoo, että asiaan todella haluttaisiin muutosta.

Myös tyttöjalkapallon ensimmäinen Stadi-Cup on saanut *Helsingin sanomissa* hyvin näkyvyyttä. Artikkelin mukaan:

Vanhempien ensi-ihmetys on vaihtunut arvostukseksi ja ylpeydeksi. ”Ei ne antaisi enää lopettaa. Palloon voi purkaa tunteensa. On hienoa, kun tietää ilman sanoja mitä kaveri vieressä tekee. Ja onhan tämä naisellinen laji, ajattele nättejä tyttöjä kentällä. Tytöt uskaltavat näyttää tunteensa poikia paremmin”...Naisjalkapalloilu Suomessa on kopselaisten mielessä nousemassa. Kaivattaisiin vain enemmän harjoitusleirejä ja parempitasoista valmennusta.¹³⁴

Lajia on alettu pitää siis jopa naisellisena, mikä on sinänsä yllättävää aiempien vuosikymmenien uutisointi ja lajin historia huomioon ottaen. Tämä artikkeli onkin hyvä osoitus selkeästä ajattelutavan muutoksesta 1970-lukuun verrattuna, vaikka ulkonäön kommentointi on edelleen

---

¹²⁸ *Helsingin Sanomat* 13.10.1985.

¹²⁹ *Helsingin Sanomat* 13.10.1985.

¹³⁰ *Helsingin Sanomat* 13.10.1985.

¹³¹ *Helsingin Sanomat* 13.10.1985.

¹³² *Helsingin Sanomat* 13.10.1985.

¹³³ *Helsingin Sanomat* 13.10.1985.

¹³⁴ *Helsingin Sanomat* 01.09.1986.

läsnä, ja juuri tyttöjen kauneudella perustellaan lajin sopivuutta heille. Näin suuri muutos on kuitenkin tapahtunut vain noin kymmenessä vuodessa.

1980-luvun loppua kohden maininnat naisten peleistä alkavat hieman lisääntyä pelienkin lisääntyessä. On kuitenkin huomattavissa, että naisten peleistä on myös enemmän kuvia ja pidempiä otteluraportteja. Raportointien sävy on hyvin neutraalia ja faktoihin ja pelin kulkuun keskittyvää. Peliraportointien lisäksi yhteiskunnallinen keskustelu naisten tasa-arvosta ja naisurheilijoiden ja -urheilun kohtaamista haasteista ovat toistuvia teema 1980-luvun naisjalkapalloilua koskevassa uutisoinnissa. 1980-luvulla naisjalkapalloilu kohtasi edelleen tiettyjä asenteita ja naureskelua, ja kritisoijia pyydettiin ottamaan rennommin. *Helsingin Sanomien* vitsiosiossa näkyi esimerkiksi 20.06.1982 naisjalkapalloiluun liittyvä vitsi: ”Kymppin huuli: Syöttöpelin taktiikan pääsääntö mimmiliigan pelissä on: katso kenelle annat.”¹³⁵ Vaikka vitsejä voidaan pitää kevyenä huumorina, jolla ei ole tarkoitus loukata tai pilkata ketään, huumorin taakse voi myös piiloutua erilaisia merkityksiä. Esimerkiksi vähemmistön pilkkaaminen sulkee vähemmistön itsensä usein pois naurajien piiristä. Huumorin käytöllä voidaan nähdä olevan myös vallankäytöllinen aspekti, jossa miesten naureskelulla naisille voidaan havaita vallankäyttöä ja heidän toimintansa vähättelyä.¹³⁶ Tässäkin tapauksessa voidaan ajatella, että naurajat pitivät miesten pelaamaa jalkapalloa naisten pelaamaa jalkapalloa parempana.

1980-luvulla artikkeleiden yhteydessä käytetään ylipäänsä enemmän kuvitusta ja tämä näkyy myös naisjalkapallon uutisoinnissa yhdessä lisääntyneiden artikkelimäärien kanssa. Vaikuttaa myös siltä, että artikkeleiden yhteydessä olevat kuvat ovat peleistä napattuja tilannekuvia, joissa näkyy myös pelin kovuus ja kaatumiset, kuten kuvissa 4 ja 5. Määrältään kuvien, kuten myöskään artikkeleiden määrä ei vastaa miesten pelien artikkeleita, mutta kuvitusta on ja se vaikuttaa hyvin samantyylliseltä, kuin mitä miesten pelien artikkeleissa olisi: rehtejä pelikuvia, joissa näkyy pelin todellinen luonne ilman kaunistelua.

---

¹³⁵ *Helsingin Sanomat* 20.06.1982.

¹³⁶ Hietalahti, 2016.

Kuva 5 "Hannele Puuskari (tällä kertaa menossa maaliin pallon sijasta) ja Tuula Sundman(takana)pitivät monta kertaa Länsi-Saksan puolustusta pinteessä."¹³⁷ Helsingin Sanomat 06.10.1985. Kuva: *Helsingin Sanomat*.

3.2 Naisjalkapallon nousu 1990-luvulla

Vuoden 1991 teemaksi nimettiin tyttöjalkapalloilu Palloliitossa ja sen seurauksena myös viimein nimettiin kauan toivottu vastuhenkilö nais- ja tyttöjalkapalloon.¹³⁸ Naisten maajoukkuetoiminnan kehittyminen ja nais- ja tyttöjalkapalloon panostaminen näkyy *Helsingin Sanomissa* esimerkiksi naisten maajoukkueen ja tyttöturnauksista uutisoinnin lisääntymisenä. 1990-luvulla naisten maajoukkueen pelit lisääntyivät entisestään ja nais- ja tyttöjalkapallon toimintaa haluttiin lähteä kehittämään aiempaa kovemmin. Rekisteröityneiden tyttöjalkapalloilijoiden määrä nousikin 1980-luvun alun vajaasta 3000:sta reiluun 6000:een vuoteen 1991 mennessä. Naisjalkapalloilijoiden

¹³⁷ *Helsingin Sanomat* 06.10.1985.

¹³⁸ Naisvaliokunnan pk. 2/90.

määrä oli tosin tippunut samalla ajanjaksolla reilusta 2000:sta vajaaseen 1000:een. Edelleen yhtenä kasvua rajoittavana tekijänä oli valmentajien puute.¹³⁹ Naisten jalkapallo oli varsin keskittynyttä Etelä-Suomeen ja pääkaupunkiseudulle, mikä osaltaan rajasi pitkien matkojen vuoksi varmasti kiinnostusta muualla Suomessa. Toisaalta esimerkiksi Pohjanmaa oli hyvin elinvoimainen jalkapallokulttuurin alue.¹⁴⁰ Kuitenkin tyttöjalkapalloilun suosion nousua 1990-luvulla voi pitää koko naisjalkapallon uuden nousun aikakautena.

1990-luvun alun lama vaikutti yhteiskunnassa myös liikuntakulttuuriin esimerkiksi liikuntajärjestöjen taloudellisten resurssien vähentymisenä. Valtion avustuksissa painoalueena oli kuitenkin lasten- ja nuorten liikunta sekä aikuisten kuntoliikunta, eikä liikunnan rahoituksen pieneneminen merkittävästi vähentänyt liikunnan määrää. Järjestöjä myös edellytettiin ottamaan huomioon liikuntalain arvolähtökohdat, joista yksi tärkeä arvo oli nais- ja tyttöurheilun kehityksen kannalta tasa-arvo. Näyttääkin siltä, että lama vaikutti eniten nuorten kaupunkilaismiesten liikunnan kulutukseen, mutta naisten ja maaseudulla asuvien liikuntatottumukset eivät muuttuneet merkittävästi.¹⁴¹

Palloliitto lakkautti naisvaliokunnan vuonna 1991 ja perusti tilalle nais- ja tyttöjalkapallon kehittämistyöryhmän.¹⁴² Uusi kehittämistyöryhmä jättikin vuonna 1992 palloliiton hallitukselle kirjelmän, jossa nostettiin esille viisi tärkeintä kehittämiskohtaa: negatiivinen asenne naisjalkapalloilua kohtaan oli eliminoitava myönteisellä kampanjoinnilla, uusi nais- ja tyttöjalkapalloilun vastuuhenkilö, naisten ja tyttöjen kilpailutoiminnan uudelleen organisointi, lahjakkaiden pelaajien tarkkailun tueksi sarjojen, aluevalmennuksen ja aluetarkkailun kehitys ja viimeisenä kohtana koulujalkapalloon panostaminen.¹⁴³ Liittohallitus ryhtyikin toteuttamaan työryhmän ideoita ja ainakin osaksi näiden toimien ansiosta tyttöjalkapalloilun harrastajamäärät nousivat koko ajan.

1990-luvulla uutisointi naisten maajoukkueen peleistä on asiallista, faktoihin ja pelin kulkuun perustuvaa raportointia. Pelien kuvaukset ovat laajentuneet, ja joukkueen keulahahmot ja taitavat pelaajat saavat *Helsingin Sanomissa* myös pelaajina lisääntyvästi huomiota. Tällaisia mediahuomiota saaneita pelaajia ovat esimerkiksi Hanna-Mari Sarlin ja Soile Ojala. *Helsingin*

---

¹³⁹ Naisvaliokunnan pk. 2/85.

¹⁴⁰ Kiukas 1992, 67–68.

¹⁴¹ Vasara 2004, 369–402.

¹⁴² Liittohallitus 8/1991.

¹⁴³ Nais- ja tyttöjalkapallon kehittämistyöryhmän kokoukset 1/1992 30.1.1992 ja 2/92 24.3.1992.

Sanomat uutisoivat kuvan kera Soile Ojalasta 21.05.1994: ”Norjaa vastaan ilman Soile Ojalaa.” Artikkelissa kerrotaan, että tulossa on ottelu maailman ykköstä Norjaa vastaan, mutta Soile Ojala puuttuu, sillä hän pelaa Ruotsissa: ”Ojala on tällä hetkellä ainoa ulkomailla pelaava suomalainen nainen.”¹⁴⁴ Artikkelissa kerrotaan tuleva pelin asetelmista, sekä Ojalan pelaamisesta Ruotsissa. Vuotta myöhemmin 20.09.1995 *Helsingin Sanomat* ovat tehneet hänestä jälleen artikkelin: ”Soile Ojalalla alkaa maajoukkueessa toinen vuosikymmen.”¹⁴⁵ 1990-luvulla yksittäiset menestyneet naisjalkapalloilijatkin alkoivat saada näkyvyyttä ja huomiota *Helsingin Sanomissa*.

Naisjalkapalloilijoista alkoi nousta median esiin nostamia urheilutähtiä ja naisesikuvia tytöille, mikä kertoo jälleen ajattelutavan muutoksesta ja naisurheilun, sekä naisjalkapallon arvostuksen ja lajin kasvusta. Tämä näkyy myös artikkeleiden kuvituksessa, sillä näiden tähtipelaajien kuvat päätyivät usein myös artikkelin yhteyteen. 1990-luvulla voikin sanoa, että 1980-luvulla alkanut trendi lisääntyvistä kuvista naisten peleistä jatkui, ja uutena ilmiönä näyttääkin nousseen juuri yksittäisten pelaajien nostaminen myös kuvituksella esiin.

Uutisoinnissa on puhuttu myös lähes pelkästään naisista, jos kyse on naisjalkapallosta ja sanaa ”tyttö” käytetään vain nuorista naisista. Esimerkiksi artikkelissa 25.07.1991 ”Suomen tytöt joutuivat turhan kylmään kyytiin”¹⁴⁶ viitataan peliin, jossa naisten maajoukkueen kokoonpano koostui lähestulkoon pelkistä nuorista tulokkaista. Myös muusta naisjalkapalloilusta kuin vain naisten maajoukkueen toiminnasta löytyi 1990-luvulla enenevässä määrin mainintoja *Helsingin Sanomista*, ja varsinkin naisten SM-sarjasta, sekä tyttöjalkapallosta uutisoitiin enemmän.

31.05.1994 *Helsingin Sanomissa* on lyhyt artikkeli, jossa on kerrottu: ”Jalkapallon naisten SM-sarja ensimmäistä kertaa vedonlyönnin pitkävetolistalla mukana.”¹⁴⁷ Suomalainen tyttöjalkapallo on saanut myös positiivista näkyvyyttä esimerkiksi 10.07.1991 *Helsingin Sanomissa*: ”Raidallisissa sukissa pelanneet Neuvostoliiton B-tyttöjen mestarit joutuivat tunnustamaan, että maan tyttöjalkapallo on suomalaisia jäljessä. Helsingin jalkapalloklubi iski vartissa kolme maalia ja peli oli selvä.”¹⁴⁸ Lyhyen artikkelin yhteydessä on myös kuva kapteeneista vaihtamassa lahjoja. Samalla sivulla on myös ylempänä isompi juttu 14-vuotiaiden Rovaniemen Palloseuran poikien menestyksekkäistä otteluista suomalaisseuroja vastaan. On hienoa, että tytöt ovat saaneet menestyksestään ulkomaista joukkuetta vastaan näkyvyyttä, mutta samalla paljon suuremman näkyvyyden on saanut poikajoukkue, joka on pelannut voitokkaasti suomalaisjoukkueita vastaan.

---

¹⁴⁴ *Helsingin Sanomat* 21.05.1994.

¹⁴⁵ *Helsingin Sanomat* 20.09.1995.

¹⁴⁶ *Helsingin Sanomat* 25.07.1991.

¹⁴⁷ *Helsingin Sanomat* 31.05.1994.

¹⁴⁸ *Helsingin Sanomat* 10.07.1991.

Ensimmäiset viralliset naisjalkapallon mm-kilpailut järjestettiin FIFA:n toimesta vuonna 1991 Kiinassa ja 1995 järjestettiin Ruotsissa toiset MM-kisat. Vuotta myöhemmin laji pääsi olympialaisten ohjelmaan. Laji alkoi olla jo kansainvälisestikin suuressa nosteessa, ja Suomessakin maajoukkueiden ottelumäärät kasvoivat huomattavasti, joskin vuosina 1992–1993 naisten maajoukkue pelasi yhteensä vain kuusi ottelua. Varsinkin nuorten maajoukkueet pärjäsivät hyvin.¹⁴⁹ Arvokisamenestystä naisten maajoukkueelle ei tullut vielä 1990-luvulla. Tästä kansainvälisestä nosteesta huolimatta naisjalkapalloilun tila ja tasa-arvo kysymykset näkyvät jonkin verran edelleen *Helsingin Sanomissa* 1990-luvulla. Esimerkiksi 1990-luvun alussa julkaistussa artikkelista ”Belgia naisten oljenkorsi. Jalkapallomaajoukkue tavoittelee edelleen jatkopaikkaa” puolet koskee naisjalkapalloilun asemaa:

Eräs ongelma on se, että meillä on toistaiseksi aika vähän tyttöjä ja naisia aktiivisina pelaajina. Tärkeimpiä tavoitteita olisikin pelaajien ja nimenomaan tyttöjen määrän lisääminen. Ensi vuosi on jo aiemmin nimitetty tyttöjalkapalloilun vuodeksi... Tosiasia kuitenkin on, että naiset ovat Euroopan huipputasolla (johtuu tietysti vähäisestä naisjalkapalloa pelaavien maiden määrästä), kun taas miesten selviytyminen Euroopan MM-karsintalohkosta USA:han on hyvin epätodennäköistä riippumatta panostettavien rahamäärien suuruudesta.¹⁵⁰

Toimittaja Ilkka Suomalainen on nostanut jutussa esille resurssikysymyksen ja esittääkin, että panostamalla tyttöjalkapalloiluun Suomen naiset voivat tulevaisuudessa menestyä myös kansainvälisesti, kun taas miesten selviytyminen MM-kisoihin nähdään epätodennäköisenä rahamääristä huolimatta. Rahoja kannattaisi siis sijoittaa myös tyttöjalkapalloilun puolelle. Artikkelin luo uskoa naisjalkapalloiluun, vaikka toisaalta artikkelissa mainitaankin, että naiset ovat huipputasolla, koska naisjalkapalloa pelaavia maita on sen verran vähän. Tämä maininta vie hieman naisilta ja naisjalkapalloilta arvostusta. Myös neljä vuotta myöhemmin ”Naisjalkapalloilun tila huolestuttaa”¹⁵¹ joukkueenjohtaja Kaj Österbergiä, sillä hän löytää paljon puutteita maajoukkueen toimista:

Hänen mielestään maajoukkueen organisaatio ei ole kehittynyt nykyaikaa vastaavaksi... Jostain syystä maajoukkueelle ei ole pystytty hankkimaan sponsoria kuten muilla mailla on... Pelaajien taitotaso on kehittynyt valtavasti... Kotimainen sarja ei anna tarpeeksi kovia pelejä.¹⁵²

Naisjalkapalloilun tiellä on nähty olevan siis monia organisaatiosta ja rakenteesta johtuvia tekijöitä, joiden vuoksi myös maajoukkue-toiminta ja naisten menestys ovat haastavia. Naismaajoukkueen

¹⁴⁹ SPL:n toimintakertomus 1996.

¹⁵⁰ *Helsingin Sanomat* 10.05.1990.

¹⁵¹ *Helsingin Sanomat* 19.03.1994.

¹⁵² *Helsingin Sanomat* 19.03.1994.

sponsorin puuttuminen kertoo ehkä toimimattomasta organisaatiosta ja siitä, etteivät potentiaaliset sponsorit ole kiinnostuneita naisjalkapallosta. Naisille ei ole myöskään ollut tarjota riittävän kovatasoista vastustajaa Suomesta, ja yhteyden ulkomaille kattavat ainoastaan PM-turnaukset. Naisjalkapalloa ja maajoukkue toimintaa tulisi siis kehittää sisältä päin Palloliiton toimesta.

Naisjalkapallon asemasta sekä yleisesti että Palloliitossa kertoo myös 15.09.1996 julkaistu HJK:n Suomen mestaruudesta kertova uutinen:

Palloliiton edustajia ei paikalla näkynyt, joten mitalit jaetaan vasta hamassa tulevaisuudessa. onneksi pelaajat olivat sentään hankkineet useamman samppanjapullon, jottei laulua ”Me ollaan sankareita” tarvinnut hoilata aivan kuivin kurkuin. ”Ainahan Palloliitto kulkee naisjalkapallon suhteen jälkijunassa. Ero on huikea, jos vertailukohdaksi otetaan vaikka naisten pesäpallon saama julkisuus, totesi mestarien valmentaja Aulis Rytkönen...Myös Sarlin (pelaaja) kaipaili edes jonkinlaista palkintoseremoniaa Ratinaan.¹⁵³

Palloliiton edustuksen ja palkintoseremonian puuttuminen ovat aiheuttaneet ihmetystä Palloliiton toimintaa kohtaan. Kyse ei ole tässä tapauksessa naisurheilun eriarvoisuudesta, sillä valmentaja Rytkönen on verrannut naisjalkapallon saamaa julkisuutta naisten pesäpalloon. Tietysti ero olisi myös huomattava verrattuna miesten suomen mestaruuden juhlintaan verrattuna. Mestaruus jäi *Helsingin Sanomissakin* vähälle uutisoinnille ja tästäkin uutisoinnista käytetään osa naisjalkapallon aseman pohtimiseen. Kovin hyvää ja positiivista näkyvyyttä ei siis tämäkään artikkeli anna, vaikka mestaruudesta on uutisoitukin.

Mielenkiintoinen on myös kyseisen 1996 sarjakauden alusta uutisoitu artikkeli ”Naisilla varaslähtö sarjakauteen. Maaottelu Saksaa vastaan syynä varhaiseen aloitukseen”¹⁵⁴. Artikkelissa on kerrottu Jalkapallon naisten SM-sarjan aloituksesta, ja on mainittu sarjan joukkueiden tärkeitä avainpelaajia. Toimittaja on nostanut joukkueista huomionarvoisia seikkoja, joista yksi kuuluu näin: ”Ilveksellä on sarjan nuorin joukkue, sillä sen keski-ikä on ainoastaan 17 vuotta. Sen kantava voima on kuitenkin maalin suulla, sillä Johanna Lindell takaa maalinteon vaikeuden kymmenen kiloa talvikautta laihempaan.”¹⁵⁵ Maalivahdin painon kommentointi, joskin positiivisesta näkökulmasta, on toimittajan mielestä ollut siis mielenkiintoinen ja tärkeä seikka mainita. Painon putoaminen nähdään toki sukupuolesta riippumatta maalivahdilla ketteryyttä ja nopeutta lisäävänä tekijänä, mutta sen maininta *Helsingin Sanomien* artikkelissa vielä vuonna 1996 tuntuu nykylukijan korviin hieman omituiselta. Painon putoamisen olisi toki voinut ilmaista myös esimerkiksi niin, että maalivahti on

¹⁵³ *Helsingin Sanomat* 15.09.1996.

¹⁵⁴ *Helsingin Sanomat* 20.04.1996.

¹⁵⁵ *Helsingin Sanomat* 20.04.1996.

harjoitellut talvikautena ahkerasti tai hänen palaavan tällä kautena kentälle entistä ketterämpänä ja taitavampana. Olisikin mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe selvittää, kuinka paljon miesjalkapalloilijoiden tai miesurheilijoiden ulkonäköä kommentoidaan mediassa verrattuna naiskollegoihin.

3.3 Kehityskulku jatkuu

Menestystä maajoukkueetasolla saatiin odottaa vuoteen 2005 asti, jolloin Suomen maajoukkue pääsi voitokkailla peleillä EM-kisojen karsinnoista EM-kisoihin ensimmäistä kertaa, ja pääsivät välieriin saakka. Välierissä Suomi kohtasi lopulta mestaruuden voittaneen Saksan loppulukemin 1–4.¹⁵⁶ Turnausmenestys oli tärkeä hetki herättämään koko suomalaista jalkapallokulttuuria naisten kisamenestyksestä, ja tytötkin saivat ensi kertaa omia idoleita. Samana vuonna myös alle 19-vuotiaiden maajoukkue pääsi EM-lopputurnaukseen ja varmisti välieräsijoituksellaan paikan vuoden 2006 MM-kisoihin. Menestys toi näkyvyyttä niin mediassa kuin yleisömäärissäkkin, ja naisten maaottelut saatiin myös televisioon vuonna 2002.¹⁵⁷ Suomalaisen naisjalkapallon selkeä nousukausi kansainvälisellä menestyksellä mitattuna voidaankin ajoittaa vasta 2000-luvun puolelle. Pohjatyö tähän on kuitenkin tehty edellisinä vuosikymmeninä, vaikka kehitys onkin kohdannut erinäisiä esteitä ja haasteita, eikä naisjalkapallon voi sanoa vielääkään olevan täysin siellä, missä miesten jalkapallo on. Vuonna 2008 Englannin jalkapalloliitto FA pyysi julkisesti anteeksi 87 vuotta sitten asettamaansa lajin kieltoa.¹⁵⁸

Jalkapalloa on perinteisesti pidetty miehisenä lajina, ja laji on saanut Suomessakin lisänimen ”kuningaslaji”. Tästä huolimatta tänä päivänä jalkapallo on Suomessa tytöillä ylivoimaisesti suosituin palloilulaji. Minttu Paavola on tutkimuksessaan *Korkokengillä vai nappiksilla? Tutkimus naiseuden ja jalkapalloilun yhdistämisestä* huomannut, että jalkapalloa pelaavat naiset ovat keskenään hyvin erilaisia, mutta heitä ”yhdistävän tietyn androgyynin identiteetin, jossa yhdistyy sekä perinteisesti maskuliinisina että feminiinisinä pidettyjä ominaisuuksia. Jalkapallon opettamat miehiset toimintatavat eivät kuitenkaan vähennä naispelaajien kokemusta omasta naisellisuudestaan”.¹⁵⁹ Naispelaajat eivät siis itse kokeneet 2000-luvun alussa lajin harrastamisen vähentävän heidän naisellisuuttaan. Olisi tutkimuksen kannalta hedelmällistä haastatella 1970-luvulla jalkapalloa pelanneita naisia ja teettää heille samantapainen kysely. Näin voisimme

¹⁵⁶ SPL:n toimintakertomus 2005.

¹⁵⁷ SPL:n toimintakertomus 2002.

¹⁵⁸ FA apologies for 1921 ban, The Guardian 11.02.2008.

¹⁵⁹ Paavola 2003, 2.

selvittää, miten naiset itse kokivat miehisen lajin pariin astumisen ja median kirjoittelun heistä. *Helsingin Sanomien* mediatekstien luoman kuvan mukaan voisi kuitenkin sanoa naisten kokemuksen olleen 1970-luvulla samantapainen kuin Paavolan haastatteleminen pelaajien kokemus 2000-luvun alussa.

Käsitykset naisille soveltuvista lajeista ovat muuttuneet vuosikymmenten saatossa, eikä nykyään enää ainakaan länsimaisessa kulttuurissa rajoiteta sukupuolen perusteella eri urheilulajeihin osallistumista. Esimerkiksi olympialaisissa oli 1900–1960-luvuilla naisille tarjolla uintia, tennistä, jousiammuntaa, luistelua ja hiihtoa, ja 1960–1970-luvuilla mukaan tuli yleisurheilua ja palloilulajeja. 1980-luvulla lajivalikoima laajentui huomattavasti ja mukaan tuli miehisinä pidettyjä lajeja, kuten maraton ja 10 000 metrin juoksu. 1990-luvulla naiset osallistuivat jo moukarin heittoon, jääkiekkoon ja painonnostoon.¹⁶⁰ Käsitykset kuitenkin eri lajien sopivuudesta kullekin sukupuolelle elää yhä vahvana, niin naisten kuin miestenkin puolella.¹⁶¹

Jalkapallon säännöistä löytyy myös mielenkiintoinen tasa-arvokysymys: nivusten suojaaminen on vakiintunut käytäntö jalkapallopelissä, mutta naisten rintojen suojaaminen ei. Tämän kaltaisesta tilanteesta naisten pelissä tuomari voisi antaa käsivirheen. Kuten on jo edellä todettu, se mikä nähdään hyväksyttävänä ja normina, on paljon esimerkiksi yhteiskunnasta ja kulttuurista kiinni. Pohjois-Amerikassa jalkapallo ei yhdisty samalla tavalla miehiin kuin Euroopassa, ja jalkapallo¹⁶² nähdään jopa enemmän naisten lajina, kun taas amerikkalainen jalkapallo miesten lajina. Jalkapallolla ei ole Amerikassa yhtä pitkää ja vakiintunutta historiaa, joten myöskään normit ja ennakkoluulot eivät ehtineet syntyä rajoittamaan naisten jalkapallon pelaamista.¹⁶³ Yhdysvallat onkin jalkapallokulttuurissa poikkeus, sillä naisten jalkapallo on suositumpaa kuin miesten.¹⁶⁴ Naisjalkapalloilun huippumaissa, kuten Ruotsissa, naisjalkapalloilun arvostus on kuitenkin yhä edelleen paljon suurempaa, ja pelaajat saavat esimerkiksi mediahuomiota osakseen aivan eri tavalla kuin heidän suomalaiset kollegansa.¹⁶⁵ Mediakuva tutkimuksen kannalta mielenkiintoinen jatkotutkimus olisikin verrata suomalaista ja ruotsalaista mediakuvaa keskenään ja verrata ja selvittää mahdollisten eroavaisuuksien syitä tätä kautta. Tämänkaltaisen tutkimus voisi auttaa myös

---

¹⁶⁰ Pirinen 2006, 14–15.

¹⁶¹ Kaivossari 2017, 61.

¹⁶² Eng. termi ”Soccer”.

¹⁶³ Paavola 2003, 46.

¹⁶⁴ Markovits & Hellerman 2004, 14–22.

¹⁶⁵ Valkonen 2002, 23.

esimerkiksi Palloliittoa tavoitteessaan nostaa naisjalkapalloilun asemaa ottamalla mahdollisesti mallia länsinaapuristamme.

Varsinkin Suomessa naisten urheilu mediassa on aliarvostettua ja vain 16 % urheilu-uutisista koskee naisurheilua. Perinteisissä ”naisten lajeissa” huomiota on mediassa saanut enemmän kuin esimerkiksi naisten joukkuelajeissa. Mielenkiintoinen tutkimushavainto on, että miesten jääkiekko sai osakseen enemmän huomiota kuin kaikki naisten lajit yhteensä.¹⁶⁶ Vuonna 2012 tehdyssä opinnäytetyössä Laura Tolonen on todennut, että naisurheilun medianäkyvyys *Helsingin Sanomissa* vuoden 2012 syksyllä on marginaalista verrattuna miesurheiluun, mutta vähättelyä tai seksualisointia ei ole näkyvissä. Kehitystä on siis havaittavissa vuosikymmenten välillä, kun vertaamme Tolosen havaintoja tässä tutkielmassa tehtyihin havaintoihin työttelystä ja naureskelusta. Naisurheilun marginaaliin jäämisellä on kuitenkin monia vaikutuksia, sillä nuorille tytöille ei ole tarpeeksi esikuvia ja vähäinen medianäkyvyys viestii, ettei naisurheilua tai -urheilijoita arvosteta. Tästä marginalisoinnista huolimatta naisurheilun mediakuvaa on myös kritisoitu urheilijoiden oman seksualisoivan mediaesityksen vuoksi.¹⁶⁷ Vaikka tämän tutkimuksen perusteella voidaan todeta ainakin naisjalkapallossa tapahtuneen positiivista kehitystä tasa-arvon saralla, ei kehitys ole kuitenkaan vielä valmis. Edellisillä vuosikymmenillä *Helsingin Sanomissa* näkynyt tasa-arvokeskustelu, sekä naisjalkapallon tilaa ja asemaa koskeva keskustelu näkyy edelleen vielä 2020-luvulla mediassa.

---

¹⁶⁶ Collin & Vuori 1999.

¹⁶⁷ Kaivossari 2017, 86.

4 Tasa-arvokeskustelu ja lajin asema naisjalkapalloilun uutisoinnin keskiössä

Helsingin Sanomien aineistosta käy ilmi, että kantavat teemat läpi kolmen tutkimuksen vuosikymmenen, ovat olleet tasa-arvokysymykset, sekä lajin asema urheilumaailmassa ja yhteiskunnassa. 1970-luvun aluksi uutuuslaji herätti mielenkiintoa ja siksi siitä uutisoitiin melko vilkkaasti, mutta innostus laantui nopeasti. 1970-luvulla naisjalkapallon harrastajat nähtiin sukupuolirajoja rikkovina ”kovina” naisina, joita eivät pienet naarmut haitanneet. Jalkapallo oli ennen kaikkea miesten laji, johon naiset, lähinnä miespelaajien vaimot ja tyttöystävät, alkoivat osallistua mukaan. Pelaaminen otettiin niin naisten kuin miesten puolella huumorilla, vaikka lehtiartikkelien mukaan toisaalta naiset olisivat myös kaivanneet heidän ottamistansa tosissaan. 1970-luvulla naisjalkapalloa ei pidetty läheskään yhtä arvokkaana kuin miesten jalkapalloa, eikä lajin kehitykseen panostettu kovinkaan paljoa. 1970-luvulla myös naisten työttöly ja vähättelevät asenteet paljastuvat *Helsingin Sanomien* aineistosta. Ulkonäköön viittaaminen lehtiartikkeleissa naisista puhuttaessa ei sinänsä ole yllättävä tutkimustulos, mutta tutkimuksessa esiin nostetut artikkelit konkreettisesti osoittavat, että naisten ulkonäön kommentointia todella oli, ja naisten sulokkuus ja kauneus nähtiin hyveenä, joka osaltaan jopa korjasi mahdollista puutetta itse pelaamisen taidoissa. Ulkonäöstä ja muusta epäolennaisesta urheilusuorituksen kannalta uutisointi kuitenkin väheni 1970-luvulta 1990-luvulle tultaessa.

1980-luvulla keskustelu naisjalkapallon asemasta kiihtyi entisestään ja vuosikymmen olikin muutoksien aikaa. 1970-luvun alkuinnostuksen jälkeen laantunut kirjoittelu *Helsingin Sanomissa* alkoi kiihtyä jälleen 1980-luvulla. *Helsingin Sanomien* naisjalkapalloon liittyvät artikkelit käsittelevät useasti pelaajamäärien kasvua, mutta toisaalta pelaajamäärien kasvua verrataan useasti varsinkin Ruotsiin. Tällä vertailulla pyritään selittämään myös naisten maajoukkueen menestyksen puutetta ja ylipäänsä naisjalkapalloilun arvostuksen ja kehittymisen puutetta Suomessa. 1980-luvulla *Helsingin Sanomien* artikkeleiden yksi näkyvä teema on naisten suoritusten ja pelin vertaaminen miesten peleihin, mutta samalla naisten pelaamisen arvostusta myös yritettiin kohottaa. Naisjalkapallon asema yhdistyikin 1980-luvulla näkyvästi artikkeleissa tasa-arvokeskusteluun, jota käytiin *Helsingin Sanomissa* useasti.

1970-luvulta 1990-luvulle tultaessa uutisten sävy on muuttunut raportoivammaksi, hyvin asialliseksi ja kerronta samantapaiseksi kuin miestenkin pelien uutisointi. Nämä kaikki muutokset kertovat yhteiskunnan ja naisurheilun ihanteiden ja asenteiden muuttumisesta. Naisjalkapallo siirtyi hetken trendistä lopulta tavalliseksi, hyväksyttäväksi ja normaaliksi urheilulajiksi. Lajille ja

pelaajille naureskelusta siirryttiin ”oikeaan urheiluun”, jossa yksittäiset naispelaajat pystyivät nousemaan mediassa sankarihahmoiksi ja esikuviksi. Myös Palloliiton organisaation asenne vaikuttaa muuttuneen tasa-arvoiseen suhtautumiseen omaa naislajiaan kohtaan. Naisilta odotettiin, ja ehkä odotetaan yhä edelleen vähemmän kuin miehiltä ja saavutuksista uutisoidaan pienemmin. Tämä olisi myös oiva jatkotutkimuksen aihe, sillä tässä tutkimuksessa ei erityisesti paneuduttu vertailemaan miesten ja naisten urheilun välistä eroavaisuutta, mutta merkkejä naisjalkapallon vähemmästä huomiosta ja esimerkiksi pienemmistä kuvista ja artikkeleista sai viitteitä jo tästä otannasta. Naisten pelit saivat *Helsingin Sanomien* aineistossa näkyvyyttä, mutta artikkelit olivat paljolti lyhyitä mainintoja peleistä, kun taas miesten peleistä uutisointi vaikuttaa laajemmalta. Lajin, pelaajamäärien ja pelimäärien kasvu näkyy tutkimuksen vuosikymmeninä myös lisääntyneenä uutisointina.

Kaiken kaikkiaan voidaan sanoa, että *Helsingin Sanomien* naisjalkapalloilun mediakuvan tarkastelu osoittaa ennako-oletusten mukaisesti mediakuvan muuttuneen tarkasteltuna ajankohtana monella tavalla. Esimerkiksi ulkonäön kommentoinnin ja arvostuksen puutteen näkymisen kohdalta artikkeleissa tietyt ennako-oletukset täyttyivät. Osaltaan yllättävä tutkimustulos oli kuitenkin tasa-arvokeskustelun, sekä arvostuksen ja resurssien puutteesta käyty keskustelu, joka oli yllättävän näkyvää. Ennako-oletukset olivat, että aineistossa löytyy paljon pieniä mainintoja naisten peleistä, kun taas miesten peleistä on tehty paljon laajempia artikkeleita. Puutteita ja haasteita naisten pelaamiseen liittyen nostettiin kuitenkin tasaisin väliajoin esiin ja vaikuttaa siltä, että *Helsingin Sanomien* artikkeleiden kautta käytiin laajempaa yhteiskunnallista tasa-arvokeskustelua, jossa naisjalkapallo oli vahvasti mukana. *Helsingin Sanomat* ovat ottaneet mukaan artikkeleihinsa myös hyvin erilaisia näkökulmia ja haastateltavia, joten artikkeleissa on näkynyt myös erilaista keskustelua ja mielipiteitä, vaikka keskustelu onkin pyörinyt hyvin samankaltaisten teemojen ympärillä.

Naisjalkapallo toimi osaltaan keskustelun herättäjänä ja avaajana miehisenä pidetyillä alueilla. Toisaalta on myös havaittavissa, että naisjalkapallon nähtiin jäävän usein myös monen muun naispallolajin jalkoihin, joten kyse ei ole vain nais- ja miesurheilun välisistä asenteista ja eroista. Mielenkiintoinen jatkotutkimusaihe olisi tutkia miksi naisjalkapalloiluun suhtauduttiin varauksellisemmin kuin moneen muuhun naispallolajiin ja miksi juuri jalkapallo nähtiin epäsoveliaampana pallolajina kuin esimerkiksi pesäpallo tai käsipallo. Tiivistetysti naisjalkapalloilun mediakuvan voikin sanoa olleen varsinkin 1970- ja 1980- luvuilla pitkälti lajin asemasta taistelua ja sen erinäisten haasteiden esiin tuomista. 1990-luvulla laji alkoi jo

normalisoitua osaksi urheilukenttää ja naisjalkapalloilusta alkoi nousta mediaan esille jo sankarihahmoja.

Tutkielman aineistosta yhdessä tutkimuskirjallisuuden kanssa nousi esiin myös ennalta odottamattomia tutkimustuloksia. Tällainen oli esimerkiksi median suuri rooli naisjalkapallon käyntiin saattamisessa ja sen liikkeellepanijana. Lehdistöllä voi tulkita olleen suuri merkitys naisjalkapallon tunnetuksi tekemisessä, kuin myös kansainvälisten vaikutteiden levittämisessä suomalaiseseen jalkapallokulttuuriin. Ilman *Helsingin Sanomien* suhteellisen vilkasta uutisointia naisjalkapallosta 1970-luvun alussa, olisi lajin alkuhuuma voinut jäädä kokonaan saavuttamatta ja lajin kasvu jäädä jo alkuvaiheessa vieläkin seisahtuneemmaksi.

Tutkimus onnistui tavoitteessaan selvittää naisjalkapallon ja naisjalkapalloilijoiden osakseen saamaa uutisointia ja mediakuvaa *Helsingin Sanomissa* 1970–1990-luvuilla. Tutkimuksen aineiston käsittelyn ja valikoinnin haasteet hankaloittivat osaltaan tutkimusta, mutta eivät vaikuttaneet tutkimuksen laatuun ja sen tuloksiin. Tutkimus onnistui myös osoittamaan *Helsingin Sanomien* luomaa mediakuvaa naisjalkapallosta, sekä sen muutosta valittuina vuosikymmeninä. Edellä on esitetty ideoita mahdollisia jatkotutkimusaiheita ajatellen, joilla tätäkin tutkimusta voitaisiin jalostaa ja hyödyntää osana naisjalkapallon tutkimusta, ja lajin arvostuksen kasvattamistyössä tulevaisuudessa.

Lähteet

1.1 Julkaisemattomat alkuperäislähteet

Urheilumuseo, Helsinki (UM)

- Suomen Palloliitto, Tilapäisen naisjalkapallotoimikunnan pöytäkirja 4/71.
- Suomen Palloliitto, Toimintakertomukset 1976, 1981, 1996, 2002, 2005.
- Suomen Palloliitto, Naisjalkapallotyöryhmän muistio 1/82, 31.11.1982.
- Suomen Palloliitto, Naisvaliokunnan pöytäkirjat 1983–1990.
- Suomen Palloliitto, Liittohallituksen pöytäkirja 8/1991.
- Suomen Palloliitto, Nais- ja tyttöjalkapallon kehittämistyöryhmän muistiot 1–2/1992.

1.2 Lähdejulkaisut

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 1985. Opetushallitus, Helsinki 1985

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus, Helsinki 2016.

–

1.3 Sanomalehdet

Helsingin Sanomat, 17.07.1970-15.9.1996.

The Guardian, FA apologies for 1921 ban. Julkaistu 11.02.2008.

<https://www.theguardian.com/football/2008/feb/11/newsstory.womensfootball>

(haettu 24.11.2021).

1.4 Verkkosivut

Suomen Palloliitto, Jalkapallf naisten juhluvuosi huipentuu – sekä Cup-finaali että

Helmarien MM-karsintaottelu nähdään Olympiastadionilla, 30.9.2021.

<https://www.palloliitto.fi/jalkapallouutiset/jalkapallon-naisten-juhluvuosi-huipentuu-seka-cup-finaali-etta-helmarien-mm> (haettu 24.11.2021).

2. Tutkimuskirjallisuus

Cameron, Deborah: *Sukupuoli ja kieli. Feminismi ja kielentutkimus*. Vastapaino, Tampere 1996.

Cahn, Susan K.: *Coming on Strong. Gender and sexuality in twentieth-century women's sport*. Harvard University Press. Cambridge 1995.

Claesson, Bent H: *Poika ja tyttö- mies ja nainen. Sukupuolitietoutta nuorille*. Tammi, Helsinki 1973.

- Collin, Helena & Vuori, Sanna: *Naiset television urheilu-uutisissa*. Liikuntasosiologian pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto 1999.
- De Beauvoir, Simone: *Toinen sukupuoli 1 ja 2*. Suom. Iina Koksinen, Hanna Lukkari ja Erika Ruonankoski. Ranskankielinen alkuteos 1949. Tammi, Helsinki 2009.
- Fairclough, Norman: *Miten media puhuu*. Vastapaino, Tampere 1997.
- Hakulinen, Timo: *Olympialaiset ja naisliikunta. Satavuotiaat*. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1996. Toim. Arto Nevala. Kiteen paino, Kitee 1996.
- Hargreaves, Jennifer: *Sporting Females. Critical issues in the history and sociology of women's sports*. Routledge. London 1994.
- Hietalahti, Jarno: *The Dynamic Concept of Humor. Erich Fromm and the Possibility of Humane Humor*. Väitöskirja, Jyväskylä Studies in education, psychology and social research 552, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä 2016.
- Hjelm, Jonny: *Naiset ja jalkapallo sosiaalisena liikkeenä*. Teoksessa H. Itkonen & A. Nevala (toim.) *Kuningaspelin kentät. Jalkapalloilu paikallisena ja globaalina ilmiönä*. Gaudeamus, Helsinki 2007.
- Itkonen, Hannu & Nevala, Arto: *Suomalaisen jalkapalloilun kaudet ja urheilukulttuurin muutos*. *Liikunta & Tiede* 43 (6), 69–75. Liikuntatieteellinen seura ry, Vammalan Kirjapaino 2006.
- Isosomppi, Saara: *Tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta vai ”poliittista pas...”?* *Diskurssianalyttinen näkökulma liikuntajärjestöjen puheeseen tasa-arvopolitiikasta ja sukupuolten tasa-arvosta*. Liikunnan yhteiskuntatieteiden Pro Gradu-tutkielma. Liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto 2017.
- Jensen-Eriksen, Niklas, Mainio, Aleks & Hänninen, Reetta: *Suomen Suurin. Helsingin Sanomat 1889–2019*. Kirjailijat ja Kustannusosakeyhtiö Siltala, Helsinki 2019.
- Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suonien, Eero: *Diskurssianalyysin aakkoset*. Vastapaino, Tampere 2004.
- Jones, Peter E: *Why there is no such thing as 'Critical Discourse Analysis'*. *Language & Communication*. Communication Studies, Sheffield Hallam University, United Kingdom 2006.
- https://www.academia.edu/412736/Why_there_is_no_such_thing_as_Critical_Discourse_Analysis (haettu 24.11.2021).
- Kaivossari, Annu: *”Lempeä Lydia” – ”Voimakas Börger”*. *Naishiittäjien representoinnin muutokset Urheilulehden teksteissä vuosina 1905–2010*. Väitöskirja. Studies in sport, physical education and health 255. Jyväskylän yliopisto 2017.

- Kanerva, Juha: Jalkapallon kehitys pelinä. & Naisten jalkapallo. *Jalkapallon pikkujättiläinen*. Toim. Juha Kanerva, Antti O. Arponen, Markku Heinonen, Juha Tamminen & Vesa Tikander. WSOY, Porvoo 2003.
- Kiukas, Jarkko: *Jalkapallon alueellinen leviäminen Suomessa. Sarjatoiminta ja sen painopistealueet eri ajanjaksoina*. Maantieteen pro gradu -tutkielma. Joensuun yliopisto 1992.
- Kokkonen, Jouko: *Liikuntaa hyvinvointivaltiossa: suomalaisen liikuntakulttuurin lähihistoria*. Suomen Urheilumuseo, Helsinki 2013.
- Kosonen, Ulla: *Naisten ruumiillisuus ja liikunta*. Lisensiaatintyö. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto 1991.
- Kuisma, Marko: Esipuhe. *Suomen Suurin. Helsingin Sanomat 1889–2019*. Toim. Niklas Jensen-Eriksen, Aleksi Mainio & Riitta Hänninen. Kustannusosakeyhtiö Siltala, Helsinki 2019.
- Laine, Leena: The nature of woman – The nature of man: The effects of gender images on organizing sport in Finland in the 1920s and 1930s. *Proceedings of the Jyväskylä Congress on movement and sport in women's life*. August 17-21, 1987 vol 1. Jyväskylä 1989.
- Laine, Leena: *Työväen urheiluliikkeen naiset*. Helsinki, Otava 2000.
- Laine Leena: Ruumiinharjoitusten monet muodot. *Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia*. Toim. Teijo Pyykkönen. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 131. VAPK-kustannus, Helsinki 1992.
- Lehtonen, Kari-Veli: *Hyvinkään Palloseura 1947–1997*. Riihimäen Kirjapaino oy, Riihimäki 1997.
- Meinander, Henrik: Koululiikunta etsii paikkaansa. *Suomi uskoi urheiluun*. Toim. Teijo Pyykkönen. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 131. VAPK-Kustannus. Helsinki 1992.
- Meyer, Michael. 2001: Between theory, method and politics. Positioning of the approaches to CDA. *Methods of Critical Discourse Analysis*. Toim. Ruth Wodak & Michael Meyer. SAGE, 14–31. London 2001
- Nuolijärvi, Pirkko: Sosiolingvistiikka kielentutkimuksen kentässä. *Kieli, diskurssi ja yhteisö*. Toim. Kari Sajavaara ja Arja Piirainen-Marsh. Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä 2000.
- Paavola, Minttu: *Korkokengillä vai nappiksilla? Tutkimus naiseuden ja jalkapalloilun yhdistämisestä*. Liikuntasosiologian Pro Gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto 2003.

- Pietikäinen, Sari: Kriittinen diskurssintutkimus. *Kieli, diskurssi ja yhteisö*. Toim. Kari Sajavaara ja Arja Piirainen-Marsh. Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä 2000.
- Pirinen, Riitta: *Urheileva nainen lehtiteksteissä*. Väitöskirja, Tampereen yliopisto 2006.
- Pynnönen, Anu: *Diskurssianalyysi: Tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen*. Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulun Working Paper N:o 379, Jyväskylän yliopisto 2013.
- Sipilä Petri: *Sukupuolitettu ihminen- kokonainen etiikka*. Gaudeamus, Tammer-Paino Oy, Tampere 1998.
- Teronen, Arto & Vuolle, Jouko: *Vastatuulesta myötämäkeen. Naiset suomalaisessa urheilussa*. Kirjapaja, Helsinki 2018.
- Tuunainen, Sari: Naisjalkapallon seuratoimintaa 1970-luvulta lähtien. *Rakas jalkapallo. Sata vuotta suomalaista jalkapalloa*. Toim. Yrjö Lautela & Göran Wallén. Kustannusosakeyhtiö Teos, Helsinki 2007.
- Utrio, Kaari.: *Suomen naisen tie. Pirtistä parlamenttiin*. Tammi, Helsinki 2006.
- Valkonen, Sanna: Naisfutaajat julkkiksia Ruotsissa. *Futari* (8), 23. Suomen Palloliitto ja Sanoma Oy, Helsinki 2002.
- Vasara, Erkki: *Valtion liikuntahallinnon historia*. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 157. Helsinki 2004.
- Vilkka, Hanna: *Sukupuolen ja seksuaalisuuden kohtaaminen*. PS-kustannus, Juva 2010.
- Wyly Mille, Katherine & McIlvenny, Paul: Sosiaalinen sukupuoli ja suullinen vuorovaikutus: feministiset teoriat ja sosiolingvistinen tutkimus. *Kieli, diskurssi ja yhteisö*. Toim. Kari Sajavaara ja Arja Piirainen-Marsh. Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä 2000.

Liitteet

Liite 1: Suomen naisten maajoukkueen mainoskampanja kuva sosiaalisessa mediassa.

50 II
1971-2021

**JALKAPALLO NAISTEN LAJINA
TÄYTTÄÄ 50 VUOTTA!**

**Enää ei tarvitse kiivetä aitojen yli pelaamaan.
Peli on avattu kaikille.**

Tule juhlimaan kanssamme Olympiastadionille!

 **MM-KARSINTAOTTELU
SUOMI-IRLANTI
TI 26.10. KLO 18.15**